

**National Library
of Sweden**

Denna bok digitaliserades på Kungl. biblioteket år 2012

STATENS OFFENTLIGA UTREDNINGAR 1931:13
HANDELSDEPARTEMENTET

UTLÅTANDE
ÖVER
UTKAST TILL NÄRINGSLAG
M. M.

AVGIVET DEN 6 JUNI 1931

AV
KOMMERSKOLLEGIUM

S T O C K H O L M

1 9 3 1

Statens offentliga utredningar 1931

Kronologisk förteckning

1. Sammandrag av yttranden över 1927 års prästlöne-regleringssakkunnigas betänkande rörande nya grunder för lagstiftningen om prästerskapets av-löning och förvaltningen av den därtill anslagna egendomen. Idun. 622 s. **E.**
2. Utredning och förslag rörande läroböcker vid de allmänna läroverken och med dem jämförliga läro-anstalter. Norstedt. 131 s. **E.**
3. Betänkande med förslag angående arbetslöshetens motverkande genom beredskapsarbeten. Norstedt. 81 s. **S.**
4. Utredning och förslag av frågorna om ytterligare inskränkningar i den nuvarande folkskoleseminarie-organisationen samt om statens övertagande av de utav landstingen och vissa städer upprätthållna småskoleseminarierna m. m. Norstedt. (2), 215 s. **E.**
5. Utlåtande angående utförselbevissystemets verk-ningar m. m. Marcus. 25 s. **Jo.**
6. Jordbruksutredningens betänkanden. 4. Betänkande angående åtgärder för fjäderfäskötselns främjande. Beckman. vj. 109 s. **Jo.**
7. Jordbruksutredningens betänkanden. 5. Statistisk översikt över det svenska jordbrukets utveckling och läge. Av E. Höijer. Marcus. 74 s. **Jo.**
8. Ny värmeledning samt elektrisk belysningsanlägg-ning i Nationalmuseumbyggnaden i Stockholm. Stat Repr.-anst. 43 s. **K.**
9. Lagberedningens förslag ang. vissa internationella rättsförhållanden. 3. Förslag till konvention mellan Sverige, Danmark, Finland, Island och Norge om erkännande och verkställighet av domar, m. m. Norstedt. 39 s. **Ju.**
10. Betänkande med förslag till lag om vård av vissa skogar inom Västerbottens och Norrbottens läns lappmarker m. fl. områden. Marcus. iv, 398 s. **Jo.**
11. Utredning med förslag angående premiering av väl-skötta mindre skogsbruk. Hægström. 66 s. **Jo.**
12. 1928 års lönekommitté. Betänkande med förslag till avlöningsreglemente för extra ordinarie och extra tjänstemän, tillhörande den civila statsförvaltningen m. m. Norstedt. vj. 131 s. **Fi.**
13. Utlåtande över utkast till näringslag. Marcus. 28 s. **H.**

Anm. Om särskild tryckort ej anges, är tryckorten Stockholm. Bokstäverna med fetstil utgöra begynnelse bokstäverna till det departement, under vilket utredningen avgivits, t. ex. **E.** = ecklesiastikdepartementet, **Jo** = jordbruksdepartementet. Enligt kungörelsen den 3 febr. 1922 ang. statens offentliga utredningars yttre an- ordning (nr 98) utgivas utredningarna i omslag med enhetlig färg för varje departement.

Stockholm den 6 juni 1931.

Till Konungen.

Genom remiss den 30 maj 1930 har Kungl. Maj:t anbefallt kommerskollegium att avgiva yttrande över ett inom handelsdepartementet upprättat preliminärt utkast till näringslag i vad angår svenska medborgare ävensom ett preliminärt utkast med för-

Kommerskollegium, ang. preliminärt utkast till näringslag i vad angår svenska medborgare m. m.

slag till ändringar i lagen den 13 juli 1887 angående handelsregister, firma och procura.

Kollegium — som satts i tillfälle att taga del av de över berörda utkast omedelbart till Kungl. Maj:t avgivna utlåtanden av statistiska centralbyrån, skolöverstyrelsen, kontrollstyrelsen, överståthållarämbetet, länsstyrelser, magistrater och stadsstyrelser, samtliga handelskamrar i riket ävensom yttranden från vissa näringsorganisationer, nämligen Sveriges köpmannaförbund, ett stort antal köpmannasammanslutningar, Sveriges hantverksorganisation, Sveriges organiserade gårdfarihandlare, fullmäktige för samtliga svenska handelsresandeföreningar, Sveriges allmänna lantbrukssällskap, Sveriges industriförbund, Kooperativa förbundet, Sveriges advokatsamfund, föreningen Skyddsvärnet, Svenska konditorföreningen, Sveriges tobakshandlares riksförbund, föreningen Blomsterförmedlingen och Sveriges handelsträdgårdsmästareförbund — får med överlämnande av handlingarna i ärendet, däribland en från Sveriges organiserade gårdfarihandlare till collegium ingiven skrift, anföra följande.

UTKAST TILL NÄRINGSLAG I VAD ANGÅR SVENSKA MEDBORGARE.

Såsom av motiveringen till utkastet framgår, är detsamma grundat på ett av kommerskollegium den 24 oktober 1928 avgivet utlåtande angående riktlinjer för revision av näringsfrihetsförordningen. Vad de principiella spörsmålen beträffar ansluter sig utkastet i allt väsentligt till de grundsatser, som framlagts i kollegii berörda utlåtande. Kollegium, som i det följande kommer att ägna uppmärksamhet närmast åt de punkter, där utkastet avviker från kollegii tidigare uttalade ståndpunkt, vill angående de särskilda paragraferna i utkastet göra följande uttalanden.

1 §.

I likhet med Stockholms handelskammare finner collegium önskvärt, att i förevarande paragraf kommer till klart uttryck, att lagen äger tillämpning jämväl på juridiska personer.

2 §.

Gällande lags föreskrift om konkurs såsom absolut hinder för näringsutövning har ej bibehållits i utkastet. Som skäl härför framhålles bl. a., att det i vissa fall kan vara synnerligen lämpligt, att näringsidkare trots konkurs får fortsätta sin rörelse. Så kunde vara fallet med en advokat, en hantverkare, en droskägare m. fl.

I de avgivna utlåtandena hava skilda meningar yppats på denna punkt. Av handelskamrarna hava tre avstyrkt utkastet i denna del och yrkat bibehållande av konkurshindret i varje fall för handelsidkare. Stockholms handelskammare har på de i motiveringen till utkastet angivna skälen förklarat sig ej hava någon erinran mot att ifrågavarande hinder bortfaller.

Styrelsen för Sveriges advokatsamfund har angående detta spörsmål anfört i hudsak följande:

Redan den omständigheten, att med varje utövning av advokatverksamhet för egen räkning måste följa omhänderhavande i större eller mindre utsträckning av annans medel, torde motivera det av samfundet upprätthållna kravet på dess ledamöters rådighet över sig och sitt gods. Men oavsett detta förhållande vore det av vital betydelse för advokaten att i sin yrkesverksamhet hava den icke minst i ekonomiskt avseende självständiga ställning, som erfordrades såväl för att sätta honom i tillfälle att verkställa nödig sovring av erbjudna uppdrag som för behörigt häv-

dande av klientens rätt och bästa gentemot alla stridande intressen. Det torde vara uppenbart, att konkurstillstånd tillskapade både en osäkerhet beträffande möjligheten att på betryggande sätt omhändervisa främmande medel och ett beroende av andra, som vore oförenligt med drivande på tillfredsställande sätt av egen advokatverksamhet. Utan tvivel gäves det även andra mera näringsbetonade yrken än advokatverksamheten, för vilka det vore lämpligt att upprätthålla kravet, att näringsidkaren måste råda över sig och sitt gods. Exempelvis torde det vara betänkligt att medgiva en i konkurstillstånd försatt handelskommissionär rätt att fortsätta rörelsen, särskilt som dylik rörelse ofta bedreves utan lager och under sådana förhållanden i övrigt, att mellankommande konkurs icke de facto medförde någon inskränkning i möjligheten att fortsätta verksamheten. Styrelsen vore icke beredd att taga ståndpunkt till problemet om den utsträckning, i vilken ett uppgivande av kravet på att näringsidkare skall råda över sig och sitt gods vore motiverat. Av det anförda torde dock framgå, att konkurs såsom diskvalifikationsgrund för näringsutövning icke borde generellt avskaffas.

Kollegium finner det ej kunna förnekas, att vissa skäl tala för att konkurs såsom absolut hinder för näringsutövning bortfaller. Någon större praktisk betydelse torde frågan dock icke äga. Emellertid kan ifrågasättas om icke ifrågavarande restriktion bör bibehållas för vissa grupper av näringsutövare. Vad styrelsen för Sveriges advokatsamfund haft att anföra härom synes ej kunna fränkännas berättigande. De grupper av näringsutövare, för vilkas del konkurshindret bör bibehållas, torde närmast vara de, som i en eller annan form handhava förvaltningen av andras egendom. Att emellertid härvidlag finna en lagtekniskt hållbar gränslinje torde erbjuda stora vanskligheter. En möjlighet vore, att i näringslagen låta hindret i fråga bortfalla men att i vissa specialförfattningar upptaga en föreskrift, motsvarande den i gällande lag upptagna, att för näringsutövningen i fråga fordras bl. a. att råda över sin egendom. En annan möjlighet vore, att i näringslagen bibehålla konkurshindret generellt men att bereda t. ex. den myndighet, som för handelsregister, rätt att, där särskilda skäl föreligga, medgiva undantag från stadgandet i fråga.

Skulle ingen av dessa vägar befinnas framkomlig, torde gällande lags föreskrift i ämnet böra bibehållas.

5 §.

Den uppräknade som i denna paragraf skett av näringar, för vilka särskilda föreskrifter gälla i avseende å rätten att idka dem, torde ha till syfte i första hand att meddela en fullständig förteckning över alla ifrågavarande specialområden. Emellertid har paragrafen också en viss konstitutionell innebörd, nämligen att stödja en begränsning i Kungl. Maj:ts ekonomiska lagstiftningsmakt. Skulle framdeles behövas anses föreligga att för viss i paragrafen ej angiven näringsgren stadga särskilda föreskrifter i fråga om själva rätten att idka näringen i fråga, kommer att erfordras ändring i förevarande paragraf.

Ur denna synpunkt blir det av särskild betydelse att noga fixera principerna för paragrafens omfattning. Det förekommer i speciallagstiftningen i huvudsak två typer av föreskrifter, som ur den här ifrågavarande synpunkten äro av betydelse. I vissa författningar stadgas nämligen, att näringsutövare skall göra särskild *anmälan*, i allmänhet till polismyndighet, innan rörelsen öppnas (se t. ex. förordningen den 8 maj 1925 angående försäljning av vissa alkoholfria och därmed jämförliga drycker § 6), i andra fall åter stadgas, att myndighets *tillstånd* skall inhämtas för öppnande av viss rörelse (se t. ex. nyssnämnda förordning § 5). Paragrafens räckvidd torde böra begränsas till allenast författningar av det senare slaget. I enlighet med på-

pekanden i några av de avgivna utlåtandena bör uppräknigen i vissa hänseenden kompletteras.

6 §.

Kollegium återkommer i annat sammanhang till den i denna paragraf berörda frågan om registreringsskyldighet för näringsverksamhet.

7 §.

I denna paragraf uppställs för den, som driver handelsrörelse i bod eller från fast upplagsställe (butikshandel), det kompetenskrav, att han skall »äga nöjaktig bokföringskunskap».

Önskemål om införande av vissa legala kompetensvillkor för rätten att driva detaljhandel har som bekant med stor iver förfäktats från vissa håll inom detaljhandlarkåren. Närmast hava dessa önskemål avsett viss tids praktik samt bokföringskunskap.

Såsom collegium i sitt principutlåtande framhöll synes emellertid — icke minst bland näringsidkarna själva — ganska delade meningar råda om vad som härvidlag kunde anses lämpligt och tillrådligt. Ifrågavarande meningsmotsättning hade, framhöll collegium, kommit till uttryck såväl i de under utredningens gång införskaffade preliminära yttrandena från myndigheter och näringskorporationer som ock vid de överläggningar, collegium haft med representanter för skilda näringskretsar. Collegium fann efter övervägande av de skäl, som talade för och emot de framkomna förslagen, icke tillrådligt förorda, att rätten att idka näring skulle förbindas med ett legalt villkor om viss yrkeskompetens eller yrkeserfarenhet. I fråga om kravet på kunskap i bokföring och kalkylation såsom villkor för rätten att driva hantverk eller detaljhandel framhöll collegium, att för hantverkets vidkommande förvärvet av kunskap om yrkeskalkylation stode i så nära samband med yrkesutbildningen såsom sådan, att fordran på dylik kunskap inom respektive hantverksgrenar näppeligen kunde uppställas såsom fristående legalt villkor för rätten att idka hantverk. Att för hantverkets del fordra kunnighet enbart i bokföring syntes icke kunna ifrågasättas.

Med avseende å handelsyrket, yttrade collegium vidare, låge frågan om kunskap i bokföring däremot något annorlunda till. Medan för hantverket såsom sådant bokföringen syntes vara av mindre betydelse i jämförelse med behovet av yrkeskompetens och kalkylationsförmåga, spelade bokföringen i handelsyrket en särdeles viktig roll för rörelsens bedrivande överhuvud taget enligt ekonomiskt sunda principer. Det borde därför enligt collegii mening kunna tagas under övervägande, huruvida icke detaljhandelskårens ofta framförda krav på bokföringskunskap som villkor för rätten att öppna detaljhandel borde i lagstiftningen tillgodoses. En bestämmelse härom kunde principiellt icke anses inkräkta på näringsfriheten utan borde snarare betraktas som en ordningsföreskrift, vilken betingades av bokföringslagens bestämmelser om skyldighet att föra handelsböcker. Det kunde då med fog anmärkas, att samma villkor borde i konsekvens med en sådan uppfattning uppställas för rätten att idka all sådan näringsverksamhet, som vore förbunden med bokföringsplikt. Emellertid borde bemärkas, att något krav därpå icke blivit framställt och att något allmännare behov därav icke heller syntes vara för handen. Vad särskilt grosshandeln beträffade hade dess representanter under collegii med dem förda överläggningar i denna lagstiftningsfråga ställt sig bestämt avvisande till ett villkor av här avsedd innebörd.

Kollegium anförde vidare:

»Om alltså ett legalt villkor, avseende bokföringskunskap, skall uppställas för rätten att idka detaljhandel, torde ett dylikt villkor böra givas den innebörd, att

den, som vill idka handel med allmänheten i bod eller från annat fast upplagsställe (butikshandel), skall styrka, att han äger nöjaktig bokföringskunskap.

Såsom tillfyllestgörande bevis om bokföringskunskap bör enligt kollegii mening godtagas betyg om genomgången kurs i handelsbokföring vid av skolöverstyrelsen för ändamålet godkänd skola eller utbildningskurs. Därjämte torde vitsord böra tillerkännas intyg av auktoriserad revisor eller av två trovärdiga personer, vilka själva äga bevislig kunskap i bokföring. Innehavare av handelsföretag, som på grund av gjord anmälan redan finnas etablerade vid det nu avsedda villkorets ikraftträdande, böra naturligen genom en övergångsbestämmelse fritagas från villkorets uppfyllande».

Beträffande avdelningskontor (filial) med självständig förvaltning inom detaljhandeln föreslog kollegium den bestämmelsen, att för filialen skulle finnas anställd särskilt inregistrerad föreståndare med sådan bokföringskompetens, som skulle erfordras av detaljhandlare i allmänhet. För den händelse att juridiska personer komme att inbegripas under den nya näringslagen borde, framhöll kollegium i annat sammanhang (sid. 33), stadgas skyldighet att vid företaget hava anställd såsom föreståndare en enligt lagens allmänna bestämmelser vederbörligen kvalificerad person. Rörande uppfyllande av denna skyldighet borde anmälan göras till registreringsmyndigheten.

Den i det remitterade utkastet föreslagna lagtexten är i huvudsak byggd på de grundsatser kollegium sålunda uttalat. I fråga om juridiska personer har emellertid en uppmjukning skett i kollegii förslag därhän, att bokföringskunskap skall föreligga hos någon av bolagsmännen eller av styrelseledamöterna eller hos annan, som är satt att leda den juridiska personens angelägenheter. Vidare har intyg av en trovärdig och bokföringskunnig person ansetts böra godtagas. Såsom av motiven till lagtexten framgår, har förslagsställaren avsett, att härigenom större vikt skulle komma att fästas vid att intygsgivaren verkligen uppfyllde kvalifikationerna. Vidare har i utkastet ej upptagits förslaget, att för detaljhandelsfilial skulle finnas särskild inregistrerad bokföringskunnig föreståndare.

I de över utkastet avgivna yttrandena ha mycket skiftande meningar kommit till synes angående lämpligheten av det föreslagna kravet på bokföringskunskap. Så gott som samtliga länsstyrelser hava tillstyrkt förslaget i denna del. Länsstyrelserna i Kalmar, Halmstad, Mariestad och Luleå uttala sig till och med för en skärpning därhän, att berörda krav borde uppställas för idkande av *all* handel, alltså även grosshandel. Länsstyrelsen i Halmstad önskar bokföringskravet utsträckt även till hantverkare. Endast länsstyrelsen i Malmöhus län ställer sig tveksam till förslaget på denna punkt och ifrågasätter, huruvida ej målet skulle kunna nås genom att vårdslös och falsk bokföring lades under allmänt åtal i samband med åtal för oriktig deklaration. Överståthållarämbetet och vissa länsstyrelser, nämligen de i Uppsala, Nyköping, Linköping, Halmstad, Göteborg, Vänersborg och Örebro, hava uttalat sig för en uppmjukning av förslaget i så måtto, att bokföringskunskap ej ovillkorligen borde fordras hos näringsidkaren personligen, utan att det vore tillfyllest, att kompetens i sådant hänseende funnes hos en föreståndare eller ett biträde. Länsstyrelsen i Visby anser, att i fråga om juridiska personer ovillkorligen bör fordras, att den, som förestår rörelsen, är bokföringskunnig. Ett liknande yrkande har framkommit från länsstyrelsen i Göteborg.

Av de magistrater och stadsstyrelser, som till länsstyrelserna avgivit yttrande över förslaget — till antalet 110 — hava endast stadsstyrelsen i Eslöv och magistraterna i Hjo, Örebro, Västerås och Piteå avstyrkt bokföringskravet. Magistraterna i Halmstad och Varberg hava ställt sig tveksamma. En uppmjukning liknande den, som ifrågasatts av vissa länsstyrelser, nämligen att det vore nog, att bokföringskompetent föreståndare eller biträde anställdes, har förordats

av magistraterna i Uppsala, Nyköping, Karlskrona, Halmstad, Laholm och Skara samt av stadsstyrelserna i Lidingö och Mjölby. Magistraten i Trälleborg anser i varje fall undantag böra göras för mjölk-, bröd- och andra mindre affärer. Från några håll ha emellertid påyrkats skärpningar i de föreslagna bestämmelserna. Sålunda ha magistraterna i Södertälje och Norrköping ansett krav på bokföringskunskap böra uppställas för alla bokföringspliktiga näringsidkare överhuvud, medan magistraterna i Linköping och Luleå samt stadsstyrelsen i Kungälv anse tillräckligt, att ett dylikt krav uppställs för alla handelsidkare. Magistraten i Linköping har funnit »egendomligt», att bokföringskravet ej utsträckts att gälla även gross-handeln.

Bland de organisationer, som närmast representera näringslivet, hava starkt divergerande meningar i förevarande fråga kommit till uttryck.

Stockholms handelskammare avstyrker antagandet av bestämmelser av den innebörd, som framgår av 7 § i utkastet. Handelskammaren framhåller, att det icke kunde förnekas, att de föreslagna bestämmelserna i 7 § om *förhandsgodkännande* av bokföringskunskap som villkor för rätten att driva viss näring innebure en avvikelse från eljest allmänt gällande grundsatser inom vårt näringsliv. Frågan vore, huruvida de praktiska skälen för att just i fråga om butikshandeln vidtaga den föreslagna skärpningen väge tyngre än de principiella och andra betänkligheter, som kunde anföras mot densamma. Vid prövning härav ville handelskammaren ingalunda underskatta det goda syfte, som låge till grund för detaljhandelskårens krav på särbestämmelser i denna punkt — krav som vore uttryck för kårens strävan att motverka vissa osunda företeelser inom detaljhandeln samt att höja sina medlemmars kompetens och därmed deras kreditvärdighet och anseende. Efter att hava anfört vissa exempel, ägnade att ådagalägga de svårigheter, som mötte att i praktiken tillgodose det med lagbestämmelsen i fråga avsedda syftet, yttrar handelskammaren sammanfattningsvis:

»Om sålunda enligt handelskammarens mening lagutkastets författare, trots all omsorg, icke lyckats uppnå det med bestämmelsen avsedda syftemålet, så torde detta huvudsakligen bero därpå, att uppgiften icke på ett tillfredsställande sätt kan lösas enligt i utkastet föreslagna linjer. Det visar sig, att i ett rättssystem, som allmänt utgår från befogenheten till fritt initiativ och fri verksamhet inom näringslivet, och där garantierna mot missbruk sökas i viss kontroll under utövningen med straff i särskilda fall för överträdelse av härför träffade regler, det visar sig att genom rubbning på en låt vara enstaka punkt av detta principiella utgångsläge man svårligen vinner något praktiskt resultat, men väl riskerar att göra en bräcka i den rättsuppfattning, varunder vårt näringsliv utvecklats.»

Östergötlands och Södermanlands handelskammare önskar den modifikation i bestämmelsen, att brist i affärsledarens utbildning i fråga om bokföring kan ersättas genom anställande för sådant ändamål av kompetent kraft.

Smålands och Blekinge handelskammare hemställer om en utvidgning av kravet på styrkt bokföringskunskap, nämligen till att gälla all handelsrörelse, således även partihandeln.

Gottlands handelskammare tillstyrker förslaget i förevarande punkt.

Skånes handelskammare har funnit mest tillrådligt, att förevarande stadgande ej upptages i den nya näringslagen. Handelskammaren framhåller att, särskilt i fråga om sådan mindre butikshandel, där affärsrörelsen är av synnerligen enkel beskaffenhet (detaljhandelsföretag med mjölk, grädde och smör, grönsaker och frukt, bröd och bagerivaror), syntes den insikt, som erfordras i räkenskapsföring, inskränka sig till ett sådant minimum, att såväl ur den enskildes som det allmännas synpunkt måste framstå som opåkallat och onödigt att för rätten att driva dylik handel uppställa krav på styrkt bokföringskompetens. Handelskammaren

uttalar vidare den farhågan, att utvecklingen mycket snart tager den riktningen, att uppfyllandet av kravet på nöjaktig bokföringskunskap urartar till en tom formalitet utan praktiskt värde.

Handelskammaren i Göteborg hemställer, att 7 § i utkastet helt måtte bortfalla. Bestämmelsen i fråga måste enligt handelskammaren anses innebära ett ganska betydande ingrepp i näringsfriheten och medföra, att ett icke ringa antal personer komma att uteslutas från möjligheten att ägna sig åt handelsyrket. Att genom ordningsföreskrifter införa en för bokföringens egen uppgift inom handeln fullständig främmande konkurrenshindrande verkan, kunde handelskammaren icke finna annat än felaktigt. Det kunde också befaras, att den prövning av intygen, som skulle utföras av länsstyrelsen, bleve rent formell och komme att inskränka sig till ett efterseende av att ett intyg presterats.

Västergötlands och Norra Hallands handelskammare har framhållit, att det syntes vara tillräckligt, om bokföringskunskap innehades av den, som vore skyldig att föra affärens böcker, och icke, såsom i utkastet föreskrevs, av innehavaren.

Handelskammaren i Karlstad tillstyrker föreskriften i 7 §. Emellertid föreslår handelskammaren en modifikation därhän, att dispens från kravet på bokföringskunskap skulle kunna meddelas, dock under förutsättning, att ett affärsbiträde som fyller kompetenskraven anställs. Vidare hemställer handelskammaren, att i paragrafens tredje stycke orden »eller av annan trovärdig och bokföringskunnig person» måtte utgå, då en dylik bestämmelse i hög grad skulle komma att försvåra myndigheternas konstaterande av bevisets godtagbarhet.

Handelskammaren för Örebro och Västmanlands län tillstyrker föreskriften i 7 § samt yrkar, att jämväl den, som driver grosshandel, må åläggas skyldighet att visa nöjaktig bokföringskunskap.

Handelskammaren i Gävle ansluter sig till de avvikelser, som i lagutkastet gjorts från de riktlinjer, som kommerskollegium i utlåtande den 24 oktober 1928 angivit. Emellertid påyrkar handelskammaren vissa jämkningar i lagutkastet. Sålunda borde även för enskild firma vara tillräckligt, att bokföringskunskap funnes hos någon, som satts att leda företaget. Handelskammaren föreslår vidare, att bokföringskunskap borde anses styrkt — förutom genom intyg från vissa kurser — genom intyg, utfärdat av auktoriserad revisor eller av auktoriserad handelskammare, inom vars distrikt handelsrörelsen är avsedd att idkas, eller av annan institution eller sammanslutning, som av Konungen bemyndigats utfärda dylikt intyg. Handelskammaren påyrkar vidare ett förtydligande av uttrycket »nöjaktig bokföringskunskap» i så måtto att klart framginge, om bokföringskunskapen skulle vara »nöjaktig» för det slag av detaljhandel, som anmäldes, eller för idkande av detaljhandel i allmänhet, vilket senare väl syntes vara det riktiga.

Västernorrlands och Jämtlands läns handelskammare framhåller olämpligheten av utkastets 7 § men tillägger, att därest en dylik föreskrift skulle komma att intagas i den nya näringslagen ett dylikt stadgande borde modifieras därhän, att i paragrafen avsedd handelsidkare borde, i likhet med bolag och annan juridisk person, hava rätt att driva handelsrörelse i bod, även om han själv icke ägde styrkt nöjaktig bokföringskunskap, blott han i sin rörelse anställde person med sådan kunskap.

Norrbottnens och Västerbottnens läns handelskammare har framhållit, att visserligen å ena sidan fordran på styrkt bokföringskunskap finge anses som en given följd av den nya lagen om bokföringsskyldighet, men att det å andra sidan kunde sägas, att stadgandet om bokföringsskyldighet gjorde ett stadgande om bokföringskunskap i och för sig självt skäligen överflödigt. Sättet för bestyrkande av innehavd bokföringskunskap medförde därjämte, att bestämmelsen finge en ganska svag innebörd. De skiljaktiga villkoren för person, som själv dreve butikshandel, och

juridisk person med samma uppgift syntes föga motiverade men möjligen ägnade att leda till olägenheter. Om över huvud taget kravet på nöjaktig bokföringskunskap behövde upptagas i lagen, syntes 7 § böra omredigeras så, att enskild person jämställdes med juridisk.

Av övriga enskilda sammanslutningar, som yttrat sig i frågan, har *Sveriges industriförbund* avstyrkt kravet på bokföringskunskap. Förbundet framhåller, att ett sådant undantag från den allmänna näringsfrihetens princip icke kunde anses påkallat av hänsyn till det allmännas bästa. Visserligen förekomme även ur det allmännas synpunkt betänkliga företeelser på detaljhandels område, men i motsats till dem, som i nu berörda kompetensvillkor såge ett medel att råda bot för dessa missförhållanden, hyste förbundet den uppfattningen, att ett dylikt villkor i sådant hänseende skulle visa sig så gott som fullständigt ineffektivt. En dylik inskränkning i näringsfriheten syntes förbundet olämplig även av det skäl, att enligt vad erfarenheten givit vid handen mången detaljhandlare visat stor duglighet i sitt yrke, ehuru han icke ägt den närmare kändedom i bokföring, som lagligen åvilade honom, utan härför måst anlita särskild bokförare. Vidare förefölle det knappast konsekvent att beträffande rätten att idka detaljhandel uppställa kravet på styrkt bokföringskunskap, då samma legala kompetensvillkor icke fordrades för exempelvis rätten att idka grosshandel eller juridiska personers rätt till annan yrkesutövning än detaljhandel. Slutligen syntes det ifrågavarande stadgandet i tillämpningen kunna leda till visst godtycke, särskilt i de fall, där bokföringskompetensen skulle styrkas genom intyg av »trovärdig och bokföringskunnig person».

Sveriges advokatsamfund har påyrkat en viss skärpning i föreskrifterna om kravet på bokföringskunskap. Styrelsen har framhållit, att kravet i fråga gällde med samma styrka i fråga om alla bokföringsskyldiga näringsidkare. Olägenheterna av att bokföringspliktig näring drevs utan vederbörlig bokföringskunskap vore givetvis icke större beträffande butikshandel än i fråga om åtskilliga andra näringsgrenar. Anledning att inskränka ifrågavarande kompetensfordran till utövare av butikshandel syntes därför saknas. Vidare ansåge styrelsen, att föreskriften i utkastets övergångsbestämmelser, enligt vilken redan befintlig butikshandel för all framtid fritoges från det nya stadgandet om bokföringskunskap, vore alltför vidsträckt och att kravet på styrkt bokföringskunskap efter viss kortare övergångstid borde få tillämplighet jämväl å redan befintliga näringsutövare.

Sveriges allmänna lantbrukssällskap, som särskilt uppmärksammat förevarande frågas betydelse ur jordbrukskooperationens synpunkt, har avstyrkt 7 § i utkastet. Samma ståndpunkt intager jämväl *Kooperativa förbundet*.

En motsatt ståndpunkt företräder *Sveriges köpmannaförbund*, som på det livligaste tillstyrkt ifrågavarande kompetenskrav. Förbundet påyrkar emellertid en skärpning av förslaget, så vitt angår juridiska personer, därhän att dylik samfällighet, som vill idka butikshandel, skall vara skyldig att anställa bokföringskunnig föreståndare. Vidare hemställer förbundet, att i intyg, varom i 7 § är fråga, under-tecknat av allenast en person, ej må godtagas utan att intyget skall vara avgivet av två trovärdiga personer, vilka själva äga bevislig kunskap i bokföring. Slutligen påyrkar förbundet ett stadgande, att för varje filial inom detaljhandeln skall finnas särskild inregistrerad bokföringskunnig föreståndare.

I kollegii utlåtande angående riktlinjerna för en revision av näringsfrihetsförordningen förklarade sig kollegium — såsom tidigare är berört — anse, att det borde kunna tagas under övervägande, huruvida icke detaljhandelskårens ofta framförda krav på bokföringskunskap som villkor för rätten att öppna detaljhandel borde i lagstiftningen tillgodoses. En bestämmelse härom kunde, framhöll kollegium vidare, principiellt icke anses inkräkta på näringsfriheten utan borde snarare betraktas

såsom en ordningsföreskrift. Om ett legalt villkor avseende bokföringskunskap skulle uppställas för rätten att idka detaljhandel, borde enligt kollegii mening villkoret givas den innebörden, att den, som ville idka butikshandel, skulle styrka, att han ägde nöjaktigt bokföringskunskap.

Vid det övervägande av spörsmålet, som kollegium i anslutning till detta uttalande och på grundval av det föreliggande utredningsmaterialet numera företagit, har kollegium ej funnit anledning att ändra den principiella ståndpunkt, som kollegium tidigare deklarerat. Kollegium finner således, att en bestämmelse av antytt innehåll icke kan anses inkräkta på näringsfriheten som sådan, utan att den snarare bör betraktas såsom en ordningsföreskrift. Emellertid läser icke kunna förnekas, såsom ock kollegium redan i berörda uttalande betonat, att de invändningar, som från olika håll framförts gentemot kravet på bokföringskunskap såsom legalt villkor för rätten att idka näring, icke kunna fränkännas berättigande.

Det har under diskussionen i denna fråga framhållits, att några nämnvärda praktiska svårigheter icke skulle behöva befaras, därest ifrågavarande villkor uppställdes. Dess verkan skulle ju begränsa sig därtill, att den, som ämnade öppna detaljhandel och för sådant ändamål anmälde firma, hade att därvid förete ett intyg, utvisande att han ägde nöjaktiga bokföringskunskaper. Kunde garantier skapas för att villkorets uppfyllande ej bleve enbart en tom formalitet, kunde det synas som om alla praktiska betänkligheter borde vara övervunna. Emellertid är det icke så mycket vid affärens startande utan snarare vid rörelsens övergång, som svårigheter kunna yppa sig. Vid frivillig överlåtelse torde visserligen kravet på att köparen skall vid inregistreringen uppvisa bokföringsintyg ej behöva vålla större betänkligheter, men om övergången är föranledd av handelsidkarens dödsfall, kunna besvärligheter givetvis möta. I flera av de avgivna utlåtandena har sålunda påpekats, att en änka, som fortsatte sin avlidne mans rörelse, skulle bliva tvungen att genomgå en bokföringskurs för att ernå den behövliga kompetensen. Ett annat fall, som i praktiken även kan vara av viss betydelse, är det, då handlanden såsom enda arvinge efterlämnar omyndigt barn och rörelsen av förmyndaren fortsättes i syfte, att arvingen efter uppnådd myndighetsålder skall handhava rörelsen. Efter ordalagen i utkastet skulle det närmast vara förmyndaren, vilken, såsom den som formellt »driver rörelsen», skulle ha att förete ett intyg om bokföringskunskap. Härmed skulle i själva verket uppställas ett särskilt formellt villkor i fråga om förmyndarens kvalifikationer. En icke bokföringskunnig men i övrigt lämplig person skulle i ett dylikt fall knappast av domstolen kunna förordnas till förmyndare. Svårighet torde även uppstå, då ett handelsbolag, såsom ej sällan sker, genom utträde av bolagsman övergår till enskild firma. I sin egenskap av juridisk person har handelsbolaget haft rätt att lägga bokföringskompetensen på någon av de anställda i ledande ställning, men från den stund, då endast *en* av de gamla bolagsmännen kvarstår, räcker icke längre den anställdes kompetens utan firmainnehavaren måste anskaffa kompetensbetyg för egen del, vilket givetvis kan vålla besvärligheter, om han t. ex. på grund av ålder eller sjukdom har svårt att tillägna sig de bokföringskunskaper, som erfordras. En rigorös tillämpning av utkastets bestämmelser skulle måhända föranleda, att änkan, förmyndaren eller firmainnehavaren, om handelsbolagsformen av en eller annan anledning ej kunde användas, bleve tvungen att ombilda företaget till aktiebolag, i vilket fall lagens krav i förevarande hänseende skulle vara uppfyllt, om någon, som satts att leda företagens angelägenheter, ägde bokföringskunskap. Att emellertid på detta sätt tvinga affärsinnehavare att för en, i många fall kanske rätt obetydlig rörelse, tillgripa en företagsform, som alls icke är lämpad för densamma och varigenom skulle föranledas i och för sig onödiga utgifter för bolagsbildning, aktiestämpel o. s. v., kan knappast vara välbetänt.

För mötande av de anförda svårigheterna har nu i några av de avgivna utlåtanden

dena föreslagits, att den utväg, som i utkastet anlitas för de juridiska personernas del, borde kunna komma till användning även för affärsföretag, som innehavas av enskild person. Kompetenskravet i fråga skulle sålunda vara uppfyllt, om någon, som vore satt att leda företagens angelägenheter, ägde nöjaktig bokföringskunskap. Emellertid torde — särskilt i mindre detaljhandelsföretag — tvekan givetvis kunna komma att råda, huruvida den, för vilken kompetensbetyget företeddes, verkligen uppfyllde kravet att vara »satt att leda» eller »intaga en ledande ställning» i affärens angelägenheter. Med hänsyn härtill torde bestämmelsen, för undvikande av de påpekade praktiska olägenheterna, böra givas den innebörden, att affärsinnehavare, som själv ej ägde nöjaktig bokföringskunskap, skulle hava ett biträde anställt, som uppfyllde kompetenskravet. Även mot en så modifierad bestämmelse kunna givetvis anföras vissa invändningar. Sålunda kan framhållas, att densamma i vissa fall kan vålla affärsinnehavaren kostnader, som i enskilda fall kunna förefalla rätt så kännbara; att svårigheter kunna möta, särskilt på landsbygden, att för ändamålet anskaffa kompetent person samt att en bestämmelse med ovan anförda, modifierade innebörd ej kan väntas få den betydelse, som avsetts med hänsyn till stävjande av en osund handelsrörelse. Vidare måste registreringen hos myndigheterna av en stor mängd affärsinnehavares och butiksbiträdens kompetensbetyg vålla en ej obetydlig arbetsbelastning och svårigheter torde också möta för åklagarmakten att effektivt övervaka lagens efterlevnad.

Å andra sidan torde likväl böra erkännas, att kravet på bokföringskunskap hos affärsinnehavaren eller något hans biträde står i god överensstämmelse med andan i den nya bokföringslagstiftningen, och i viss mån bör betraktas som en ordningsföreskrift, betingad av bokföringslagens bestämmelser om bokföringsskyldighet. Då undervisning i bokföring numera ingår såsom obligatoriskt läroämne i ett stort antal läroanstalter på högre folkskole- och mellanskolestadiet, lär tillfälle att inhämta nödiga kunskaper i allmänhet ej komma att saknas. Kollegium vill därför förorda, att ett dylikt krav uppställles.

Emellertid torde kunna ifrågasättas — såsom ock i några av de avgivna utlåtandena yrkats — att den butikshandel, som drives i mindre skala med livsmedel och vissa förnödenhetsvaror,unge undantagas från kravet på bokföringskunskap hos butiksinnehavaren eller i affären anställd person. I dylika affärer torde bokföringen ej sällan bedrivs så, att någon utanför affären stående bokföringskunnig person anlitas, som från den kassakladd, som föres i den dagliga rörelsen, verkställer den ytterligare bokföring, som erfordras, och i de större städerna torde också i icke ringa utsträckning s. k. bokföringsbyråer anlitas, till vilka uppgifter om bokföringsdata avlämnas.

Vidare torde böra tagas under övervägande, om ej undantag lämpligen bör göras för aktiebolag och ekonomiska föreningar, vilkas bokföring i varje fall är underkastad en viss offentlig kontroll och för vilkas del något behov av lagstiftning i förevarande hänseende knappast gjort sig gällande.

Med hänsyn till vad sålunda anförts föreslår kollegium, att i 7 § beträffande enskild person och handelsbolag måtte stadgas, att för rätt att bedriva handelsrörelse i bod eller från annat fast upplagsställe (butikshandel) fordras, att handelsidkaren själv eller någon av bolagsmännen eller ock någon i rörelsen anställd person äga nöjaktig bokföringskunskap; dock att registreringsmyndigheten må på därom gjord ansökan medgiva undantag från vad sålunda stadgats i fråga om sådan butikshandel, som drives i mindre skala och endast avser försäljning av livsmedel och andra förnödenhetsvaror. Aktiebolag eller ekonomisk förening böra däremot få driva butikshandel utan särskild kontroll i förevarande hänseende.

Vad beträffar fordringarna på filialföreståndares kvalifikationer vill kollegium

ansluta sig till utkastets ståndpunkt, att bokföringskunskap ej bör krävas av dylik föreståndare.

Såsom tillfyllestgörande bevis om bokföringskunskap borde enligt kollegii principutlåtande godtagas — förutom betyg om genomgången kurs i handelsbokföring vid av skolöverstyrelsen för ändamålet godkänd skola eller utbildningskurs eller intyg av auktoriserad revisor — intyg av två trovärdiga personer, vilka själva ägde bevislig kunskap i bokföring. I utkastet har härutinnan vidtagits den ändring, att intyg av en trovärdig och bokföringskunnig person skulle kunna godtagas. Kollegium vill för sin del i förevarande avseende vidhålla kollegii förslag.

Sveriges hantverksorganisation har i sitt yttrande — under åberopande av uttalanden, som gjorts av ett mycket stort antal lokala hantverksföreningar — hemställt, att i näringslagen måtte stadgas, att för rätten att utöva hantverksrörelse självständigt vederbörande skall hava lärt yrket, vilket borde styrkas genom gesällbrev eller på annat lämpligt sätt. Vidare skulle han därefter ha arbetat i yrket ett visst antal år samt äga kunskap i bokföring och kalkylation. Det framhålles i yttrandet, att man från hantverkshåll ej begär annat än att de, som utöva ett yrke, »skola kunna sin sak». Varken det allmänna eller det enskilda kunde vinna på att personer utan någon eftertanke om sin kompetens kunde kasta sig in i företag, som de icke vore mäktiga att sköta till sin egen eller andras fördel. Det betonades vidare, att det icke kunde vara med någons fördel förenligt, att en person skulle få använda allmänheten såsom experimentalfält för att lära sig yrket, sedan han först etablerat sig.

De skäl, som från kommerskollegii sida i principbetänkandet anfördes emot stadgandet om legala kompetenskrav för hantverkare, anser hantverksorganisationen ej bindande. Kollegium hade i nämnda betänkande framhållit, att de upprepade klagomål, som framkommit från ifrågavarande näringskretsar, ytterst bottnade i en strävan att i konkurrensförminskande syfte kringgärda den egna yrkesutövningen. Kollegium betonade emellertid, att det vore en felaktig utgångspunkt för frågans bedömning, att en del av dessa näringsidkare skulle äga befogade krav på en sådan undantagsställning i den fria konkurrensen, att de skulle under alla förhållanden kunna få sin försörjning av verksamheten i fråga.

Häremot framhåller nu hantverksorganisationen, att hantverkarna icke begärde någon slags undantagsställning i en sunt och lojalt bedriven konkurrens. Hantverkarna hade »i huvudsak» intet emot konkurrens mellan yrkesmän, som kunde sin sak, men det borde vara förstäeligt, om hantverkarna synnerligen kraftigt reagerade emot att behöva konkurrera med personer, som utövade ett yrke utan att behärska sin konst.

Kommerskollegium hade vidare i sitt principbetänkande framhållit frågans samband med lärlingslagstiftningen. Kollegium hade funnit det vara ofrånkomligt, att det avsedda näringsvillkoret, om det överhuvud skulle av lagstiftaren upptagas, bleve förbundet med en lagstiftning om lärlingsutbildning och yrkesprov, genom vilket möjlighet bereddes envar att under av det allmänna kontrollerade former och villkor förvärva nödig yrkeskompetens och yrkeserfarenhet. Kollegium erinrade emellertid om att i ett den 10 mars 1927 av kollegium samt socialstyrelsen och skolöverstyrelsen avgivet utlåtande i lärlingsfrågan, ämbetsverken på grund av det rådande opinionsläget bland arbetsgivare- och arbetarorganisationerna nödgats förorda, att från det allmänna sida en avvaktande hållning tillsvidare intoges i avseende å lagstiftningen om lärlingsväsendet.

Till bemötande av denna synpunkt framhåller hantverksorganisationen, att det för närvarande funnes mycket goda möjligheter att vinna utbildning inom hant-

verksyrkena, nämligen dels genom systemet med lärlingsutbildning hos hantverksmästare på dennes verkstad, dels genom den yrkesskoleutbildning, som till följd av 1918 års riksdagsbeslut blivit anordnad. För övrigt borde beaktas att, om det allmänna skulle uppställa vissa kompetensvillkor, skulle säkerligen också motsvarande utbildningsmöjligheter helt automatiskt tillskapas såsom en följd av de uppställda fordringarna.

För att inhämta närmare upplysningar om verkningarna av den norska lagen i ämnet, lov om haandverksnæring den 25 juli 1913, i vilken lag uppställts vissa kompetenskrav för utövande av hantverk, uppdrog Kungl. Maj:t den 30 december 1930 åt revisionssekreteraren W. Hemberg och föredraganden i ärendet i kollegium, kommerserådet S. Matz att under en tjänsteresa i Norge studera erfarenheterna av i norsk lagstiftning stadgade kompetensvillkor i vissa fall för hantverkare. Resan i fråga företogs sedermera under dagarna den 12—18 mars 1931 och har kollegium vid avgivande av förevarande utlåtande varit i tillfälle att taga del av de upplysningar och erfarenheter, som under resan vunnits.

Vid den förnyade prövning, som kommerskollegium ägnat det föreliggande spörsmålet om uppställande av legala kompetenskrav för rätten att idka hantverksnæring, har kollegium ej kunnat undgå att fästa synnerligt avseende vid den opinion inom hantverksskretsar, som i de avgivna yttrandena kommit till uttryck. Kollegium finner visserligen det skäl, som från några håll förts fram i främsta planet — nämligen behovet av skydd för den stora allmänheten mot icke yrkeskunniga hantverkare — mindre talande. De olägenheter, som icke minst ur konsumenternas synpunkt äro oundgängligen förenade med ett på legala kompetenskrav grundat system torde väga betydligt tyngre än den risk, som allmänheten utsättes för genom icke yrkeskunniga hantverkare. Denna risk bör ej överskattas. Redan nu torde det icke möta några svårigheter för den, som vill ha ett hantverksarbete utfört, att genom hänvändelse till hantverkssammanslutningar eller eljest på förhand förvissa sig om den persons kompetens, som han ärnar anlita. Från konsumenthåll har anspråk på ökat skydd i förevarande hänseende ej heller under diskussionen framställts. Därtill kommer, att konsumenternas intresse i detta hänseende kan ytterligare tillgodoses på den vida enklare väg, som redan i kollegii principbetänkande berörts och i det föreliggande lagutkastet närmare utformats, nämligen genom mästarbrev. Den, som vill för ett mera krävande hantverksarbete anlita en verkligt kvalificerad kraft, kan då hänvända sig till en företagare, som innehar mästarbrev, och därigenom vinna större trygghet att få arbetet utfört förstklassigt.

När emellertid från hantverksorganisationens sida framhålles, att det »icke är *det*, som hantverkarna och hantverksorganisationen . . . strävat och kämpat för i sex decennier», så torde därav framgå, att det icke är *enbart* den konsumerande allmänhetens intressen, som de önska få skyddade. De längre gående krav, som resas från hantverkets utövare — yrkandet, att mästarbrevets erhållande skall utgöra *villkor* för rätt att utöva hantverksrörelse självständigt — motiveras också med andra än det nu berörda skälet.

Djupare sett torde till grund för det från hantverkshåll så starkt framträdande kravet på viss yrkeskompetens för rätten att driva hantverk ligga en känsla av att genom det senaste halvseklets ekonomiska utveckling hantverket försatts i ett oförmanligt läge. Det är med andra ord fråga om återverkningar av industrialiseringsprocessen. Denna psykologiskt fullt förklarliga känsla har i några av de till hantverksorganisationen avgivna utlåtandena tagit sig uttryck i uttalanden, att det förhållande, att kompetenskravet icke upptagits i det uppgjorda förslaget till näringslag, innefattade ett underskattande av hantverket som sådant. »Det är bekläm-

mande — yltra Älvsborgs läns hantverksförbund och representanter för hantverksföreningarna i Jönköping och närliggande orter — att hantverket skulle så lågt värdesättas, att dess på den hårda verkligheten grundade allvarliga önskemål skall på detta sätt för intet aktas.» Södermanlands hantverksförbund framhåller, att Sveriges hantverkare skulle i händelse det föreliggande lagutkastet bleve upphöjt till lag, »fortfarande få intaga samma tillbakasatta ställning i samhället, som varit fallet, alltsedan nu gällande näringslag blev antagen».

Den ståndpunkt, kollegium tidigare intagit till denna fråga och alljämt vidhåller, har för visso icke dikterats av ett underskattande av hantverkets betydelse, ej heller av en bristande värdering av de svårigheter, med vilka hantverket för närvarande har att kämpa. Men kollegium förmenar, att dessa svårigheter icke äro av den art, att de låta sig övervinnas med hjälp av de ifrågasatta lagstiftningsåtgärderna.

De uttalanden från olika hantverkssammanslutningar landet runt, som föreligga såsom bilagor till hantverksorganisationens utlåtande, ge ett livligt intryck av att hantverkets trångmål egentligen bottnar i den *konkurrens*, som den yrkeskunnige hantverkaren har att utstå förnämligast från två håll, nämligen från de icke yrkeskunniga hantverkarnas sida och från industrien. En målande bild av denna dubbla frontställning, i vilken särskilt vissa hantverksgrenar befinna sig, ger det yttrande, som avgivits av Sveriges skraddaremästares centralförening. Det framhålles, att en person med stor lätthet kan, trots bristande kunskap, igångsätta en affär i skradderibranschen. Därtill fordrades endast ett å två rum, några enkla hjälpmedel och en symaskin, tagen på avbetalning. Kunskapen bestode oftast däri, att vederbörande möjligen kunde sy en kostym, under det att själva utbildningen för att kunna driva näringen, tillskärning, affärsdriftens ledning och kalkylation, alldeles saknades. Dessa yrkesutövare nödgades för att erhålla arbete gå till konkurrens med fabriksarbetet, konfektionsindustrien. Följden bleve en »ruinerande prisättning», varigenom hela yrket droges ned och de aktningvärda strävanden, som från vissa håll gjordes för att bibehålla yrkesnivån, omintetgjordes. Den köpande allmänhetens uppfattning om vad ett verkligt förstklassigt skradderi betydde bleve förvillat, och allmänheten bibragtes lätt den uppfattningen, att beställningsskradderi och konfektion kunde jämföras.

Synpunkten att hantverkets svårigheter till stor del bero på konkurrensen med icke yrkesutbildade utövare har framhållits även i ett stort antal andra yttranden, såsom av representanter för hantverksföreningarna i norra Skåne, i Jönköping och närliggande orter, av bokbindarmästarföreningen i Stockholm, av Sveriges målarmästarförening m. fl. Hallands hantverksdistrikt betonar, att skydd behöves för att »ute-stänga den förödande illojala konkurrens», som bedrives av »personer, som varken ha kunskap om hur arbetet skall utföras, ej heller kunna göra en tillförlitlig kostnadsberäkning». Och även Sveriges konditorförening klagar över »den illojala konkurrens, som alltmer framträder icke minst inom vårt fack, från icke yrkesutbildade personers sida».

Ett konsekvent genomförande av principen, att hantverket skall förbehållas endast verkligt yrkesutbildat folk, skulle uppenbarligen göra det nödvändigt, *dels* att låta kompetenskravet gälla såväl på landet som i städerna, *dels ock* att ge dessa yrkesutbildade ensamrätt eller monopol att utföra allt vad som kan anses hänförligt till »hantverksarbete». Det torde också enligt vad kollegium inhämtat på ledande håll inom hantverksorganisationen vara avsett, att en näringslag hos oss borde grundas på dessa principer. För att garantera uppehållande av ett sådant system bleve det nödvändigt att straffbelägga den, som, utan att vara yrkesutbildad hantverkare eller anställd hos en sådan, företoge sig att mot ersättning åt annan utföra hantverksarbete. En hantverkslagstiftning av så strängt monopolistisk karaktär skulle emel-

lertid knappast vara genomförbar. Det skulle säkerligen vara i hög grad stridande mot allmänhetens uppfattningssätt, att det vore en brottslig gärning att — låt vara mot ersättning — hjälpa en annan vid något arbete, som kunde rubriceras såsom »hantverksarbete». För stora grupper av landsbygdsbefolkningen är hemslöjden som bekant en betydande förvärvskälla. Men även hemslöjdsarbete utfört i förvärvssyfte bleve med den principiella utgångspunkt, som ovan angivits, ett straffbart intrång på hantverkarnas skyddade förvärvsområde. Att undantaga dylikt arbete från straffbudets tillämplighet skulle svårligen gå för sig, ty var skall en hållbar gräns dragas mellan »hemslöjd» och annat »hantverksarbete».

Det må också påpekas, att en så strängt monopolistisk hantverkslagstiftning, som med tillmötesgående av kraven på hantverkarhåll skulle bli gällande, för närvarande icke finnes i något land. Den norska lagen, som ofta åberopas som lämplig förebild för oss, har dock i två synnerligen väsentliga avseenden frånträtt kravet på yrkeskompetens. För det första gäller lagen nämligen obligatoriskt blott i städerna, medan densamma blir tillämplig på landsbygden endast efter särskilt beslut av regeringen på framställning av de kommunala myndigheterna. En dylik frivillig underkastelse under lagen har, oaktat densamma varit i gällande kraft i sjuåttio år, ej beslutats av mer än sex kommuner. I »ladestæder», motsvarande våra köpingar och municipalsamhällen, gäller lagen, såvida ej regeringen gör särskilt undantag, vilket skett i fråga om ett tjugotal dylika samhällen. Vidare medger den norska lagen rätt för envar såväl i stad som på landet att utan att styrka sin kompetens »ernære sig ved haandverksdrift, naar han hertil icke bruker hjælp av andre end sin hustru og hjemmevarende barn». En dylik s. k. »frihaandverker» äger även rätt att till utförande av den del av sitt personliga arbete, som icke kräver hantverkskunskaper, begagna nödvändig »haandlan-gerhjælp».

De avvikelser, som i Norge sålunda måst företagas från principen om legala kompetenskrav för hantverkets utövare, torde ej heller hos oss kunna undvikas. Eljest skulle andra berättigade intressen komma att på ett betänkligt sätt trädas för när. Vad först beträffar frågan, huruvida kompetenskravet skall gälla obligatoriskt blott för städer och stadsliknande samhällen och icke för landsbygden, så läser man med säkerhet kunna förvänta, att hantverkare med den stadgade yrkesutbildningen komma att slå sig ner huvudsakligen i städer och större samhällen. Landsbygdens befolkning skulle då vid behov bliva nödsakad att anlita mången gång avlägset boende hantverkare. Det är alldeles uppenbart, att om ett dylikt system verkligen skulle efterlevas, detta skulle för landsbygdens befolkning innebära högst kännbara olägenheter och medföra en avsevärd fördyring av denna befolkningens utgifter för nödvändig hantverkshjälp.

Om en hantverkslagstiftning hos oss ej skulle upptaga det andra av de i Norge gällande undantagen — det som gäller s. k. frihantverkare — skulle lagen på ett synnerligen betänkligt sätt inkräkta på stora befolkningslagars lojala försörjningsmöjligheter. En arbetslös snickeriarbetare skulle t. ex. icke kunna utnyttja sin yrkesskicklighet för att livnära sig på att tillverka föremål, som kunde betecknas såsom hantverksarbeten, en arbetslös konfektionsarbetare skulle vara lagligen hindrad att reparera kläder o. s. v. Det är alldeles uppenbart, att samhället icke bör beröva arbetsvilliga medborgare möjligheten att hederligen försörja sig. Det kan icke vara något tilltalande perspektiv, att dylika personer skulle vara utlämnade att omhändertagas av den allmänna hjälpverksamheten.

Om det således läres vara ofrånkomligt att även hos oss i båda de ovan berörda hänseendena göra undantag från den ensamrätt till hantverk, som skulle tänkas bli de yrkesutbildade tillerkänd, har man allt skäl att fråga sig, om ej dessa undantag äro så betydelsefulla, att de praktiskt taget riva sönder systemet. Att dessa un-

dantag i Norge lett till betydande praktiska olägenheter torde framgå därav, att man inom ledande norska hantverkskretsar betecknar det såsom ett av lagens huvudfel, att den icke gäller i hela landet. Sålunda har i ett till Sveriges hantverksorganisations yttrande såsom bilaga fogat uttalande av norska hantverksföreningens verkställande direktör Victor Prydz framhållits, att det vore ett huvudfel med den norska lagen, att den ej utan vidare gällde hela landet. Detta vore en avgjord svaghet hos lagen.

Skulle hos oss, i likhet med vad som skett i Norge, det legala kompetenskravet i princip begränsas till städerna och möjligen även större samhällsbyggnader på landsbygden, så vore ej gärna möjligt att undgå en konsekvens, som man också nödgats draga i Norge, nämligen att i viss omfattning *lokalt* skydda städernas yrkeskunniga hantverksutövare. Ett sådant lokalt skydd har visserligen från Sveriges hantverksorganisation ej yrkats, men hantverksorganisationen har därvid utgått ifrån att lagens kompetenskrav skulle bli generellt gällande. Då en sådan linje, enligt vad nyss påvisats, ej gärna lär vara genomförbar, utan man måste räkna med att landsbygden i princip blir undantagen från kompetenskravets tillämplighet, så följer därav att också en viss lokal kompetensbegränsning är ofrånkomlig. Klart är nämligen att, om kompetenskravet överhuvudtaget skall äga någon betydelse, landsbygdens icke yrkeskunniga hantverkare icke kunna få fritt konkurrera med städernas yrkeskunniga. Därvid skulle emellertid frihantverkarnas ställning bli synnerligen svårreglerbar. Frågan blir: skola frihantverkarna, d. v. s. de, som i huvudsak ej sysselsätta andra än familjemedlemmar, tillåtas att utföra arbete i andra kommuner än där de äro bosatta eller där de hava sin verkstad. Går man därvid den väg, man valt i Norge — nämligen att låta frihantverkarna röra sig utan lokala skrankor — kommer en frihantverkare i en landskommun att ha en förmånligare ställning i konkurrenshänseende än en hantverkare i samma kommun, som har anställda biträden utom familjen. Den senare är utestängd från möjligheten att utföra ett arbete i en närbelägen stad, även om han skulle kunna utföra arbetet i fråga utan anlitan av biträde, men frihantverkaren är det icke. Att åter generellt begränsa frihantverkarnas rätt att verkställa arbete till den kommun, där han har bostad eller verkstad, skulle givetvis vara alldeles för strängt och särskilt på landsbygden bereda påtagliga olägenheter både för hantverkaren och för dem, som taga hans tjänster i anspråk. Ej heller kan åt en yrkeskunnig hantverkare i stad beredas skydd mot frihantverkarna i samma stad. Redan av det sagda torde framgå, att en rättvis avvägning av denna lokala konkurrensbegränsning knappast låter sig göra och i varje fall skulle leda till ett mycket invecklat reglementerande. Därtill kommer, att det torde visa sig synnerligen svårt att i praktiken få dessa lokala skrankor respekterade. Redan den norska lagens förhållandevis enkla föreskrifter hava visat sig vara lätta nog att kringgå. En snickare i en landskommun, som får i uppdrag att göra ett hantverksarbete för en person i en närliggande stad, kan utföra arbetet hemma i sin verkstad, men skulle något särskilt installationsarbete erfordras hos kunden, måste detta verkställas av en snickare på platsen, såvida ej landssnickaren är frihantverkare, i vilket fall han, såsom förut nämnts, är obunden av de lokala begränsningarna. Vid butiksinnredningar o. d. brukar då ofta ordnas så, att en hantverkare i staden formellt står för arbetet, medan det i själva verket utföres av en hantverkare från annan ort. Flera rättsfall finnas från skradderibranschen, där fråga varit, huruvida en skraddare med verkstad utanför staden hade rätt att efter att ha tagit mått hos kunder i staden, sy kläderna i verkstaden och eventuellt företaga provning i staden. (Se Norsk Retstidende 1900 s. 337, 1909 s. 384, där nämnda förfarande ansetts icke stridande mot lagen.) Det skydd, som de yrkesutbildade stadsskraddarna åtnjuta, blir med en sådan tolkning givetvis av begränsat

värde, men å andra sidan låter det sig svårligen tänka, att man skulle kunna förbjuda en dylik trafik. Det säger sig självt, att det skall vara ytterligt svårt att på ett verkligen effektivt sätt övervaka lagens tillämpning i de enstaka fallen. Och det bulvansystem, som uppgives i stor omfattning florerar i Norge, har lagstiftningen knappast någon möjlighet att komma till rätta med. Det förefaller föga troligt, att våra hantverkare, som sedan lång tid tillbaka varit vana vid att få fritt utöva sitt hantverk, skulle önska se sin hantering instängd i lokala skrankor, som binda den skicklige och lojale utövaren av hantverksyrket, medan den mindre lojale ej lär draga i betänkande att med begagnande av de kryphål lagen erbjuder åsidosätta de stadgade inskränkningarna. Och dock är ett lokalt skyddssystem, såsom tidigare visats, ofrånkomligt, såvida det äskade skyddet mot icke yrkesutbildade hantverkare skall bli av något värde.

Beträffande det andra av de ovan berörda undantagen från de legala kompetenskraven, nämligen de s. k. *frihantverkarnas* rätt att även i städerna driva hantverksrörelse, bör ej förbises, att detta undantag i själva verket innebär ett synnerligen betydelsefullt ingrepp i den uteslutanderätt till hantverksarbete, som skulle förbehållas de formellt yrkesutbildade. Den enda skillnaden, som skulle föreligga mellan de båda grupperna, skulle bestå däri, att frihantverkarna ej finge i sin rörelse selsätta andra än familjemedlemmar och sådana icke familjemedlemmar, som selsattes med arbete, vartill icke krävdes hantverkskunskap. De yrkesutbildade hantverkarnas företrädesrätt skulle alltså bestå i befogenheten att antaga kvalificerad biträdeshjälp. Det förefaller som om denna företrädesrätt knappast vore av den betydelse, att den kunde rättfärdiga de förhoppningar om hantverkets regeneration, som man inom hantverksskretsar knyter till den nya lagen. Det bleve uppenbarligen ofta fråga om en prövning av ytterst subtil art, huruvida ett visst arbete vore mer eller mindre kvalificerat. I Norge hava t. ex. förelupit rättstvister, där fråga varit om en raksalongsinnehavare, som var frihantverkare, ägde rätt att anställa biträde för att tvåla in kunderna; huruvida en målare, som låtit en lärpojke skrapa stolpar i och för målning, skulle straffas därför att biträdet också grundat stolparna. Det torde knappast vara att förvänta, att man från allmänhetens sida skulle komma att hysa förståelse för det förnuftiga och berättigade i ett dylikt i yrkesskyddets syfte tillkommet restriktionssystem. Och även för de yrkesutbildade hantverkarna själva skulle föga vara vunnet, om en eller annan frihantverkare bleve bötfälld för en slik förseelse. Snarare kan väl befaras, att den allmänna opinionen ej skulle underlåta att reagera mot tillämpningen av en dylik lag.

Även i andra hänseenden kan en lagstiftning om legala kompetenskrav förväntas ge upphov till synnerligen invecklade lagbestämmelser. Det kan visserligen synas vara enkelt nog, att i en lagparagraf stadga, att för rätten att driva hantverksnäring kräves intyg om vederbörandes kompetens. En sådan lagstiftning förutsätter emellertid uppenbarligen ett bestämmande av ej blott vad som överhuvudtaget skall räknas som hantverk utan även en närmare *avgränsning mellan olika yrken* ävensom ingående föreskrifter om fordringarna för att nödig kompetens i yrket skall kunna anses föreligga. Den vunna kompetensen kan givetvis ej berättiga vederbörande att utöva annat än just det yrket, som är avsett. Här har emellertid den norska lagen nödgats göra ett undantag av synnerlig betydelse. Lagen stadgar nämligen, att näringsbrevet ger rätt att driva det eller de hantverk, som däri nämnas, och dessutom vilket som helst annat hantverk i den utsträckning, som är nödvändigt för att frambringa ett »helt haandverksarbeide». Det är givet, att tolkningen av en dylik föreskrift skall i det enskilda fallet vålla allehanda tvister. Också föreligga en hel del höjesteretsutslag — särskilt från byggnadsverksamhetens område — som ett bevis för de tolkningssvårigheter, som lagen i de enstaka fallen bereder.

Också spörsmålet, huruvida överhuvudtaget ett visst arbete är att betrakta såsom hantverk, har vållat en stor mängd tvister. Självva hantverksbegreppet är enligt den norska lagen närmare reglerat i administrativ väg. Det tillkommer Konungen att bestämma, att verksamhet, som tidigare icke ansetts som hantverk, skall vara underkastad hantverkslagen. För att i någon mån belysa de vanskligheter, som här möta i praxis, må anföras följande fall. Såsom hantverk har ansetts: uppförande av en träkaj; tillverkning och sammansättning av träställning till möbler; inläggning av korkmattor. Däremot har ansetts ej vara hantverk: framkallning och kopiering av amatörfilm (oaktat »fotograf»-yrket är hantverk); framställning och ompressning av damhattar; reparation och montering av elektriska maskiner och apparater. Särskilt besvärligt har varit att i det enstaka fallet draga gränsen mellan industri och hantverk: färgeri betraktas som hantverk, däremot icke »vaskeri og kemisk renseri»; fabrikation av sandaler är ej hantverk. Skeppsbyggeri är icke hantverk; en mekanisk verkstad eller ett varv anses därför kunna reparera fartyg och maskiner, när arbetet står i sammanhang med att fartyget lägges på slip eller när en genomgripande reparation skall företagas; däremot anses verkstaden ej kunna företaga sig »arbete, som bara går ut på hantverksarbete», dylikt arbete måste utföras i hantverkslagens former.

Det har också visat sig nödvändigt i Norge att i detalj reglera de olika hantverksyrkenas avgränsning mot varandra. Sålunda har genom handelsdepartementet upprättats en förteckning över alla hantverksyrken. Denna förteckning utvidgas årligen, och tendensen är att allt mer och mer specialisera de olika yrkena. De på detta sätt i administrativ väg fixerade yrkena uppgå för närvarande till ett antal av ej mindre än 52, varvid är att märka, att åtskilliga yrken äro uppdelade i underavdelningar. Det är givet, att det vid hantverksarbetenas utförande ej sällan kan uppkomma tvekan, huruvida en viss åtgärd skall anses falla inom det ena eller det andra hantverkets lagligt skyddade rayon. Särskilt vid reparationsarbeten inom byggnadsfacket uppgives i Norge stridigheter hava vållats rörande fixering av gränserna — stridigheter som i mångt och mycket påminna om dem, som hos oss gjort sig gällande inom byggnadsbranschen genom avgränsningen mellan de olika fackföreningarnas områden.

Det är naturligt, att från hantverkshåll det överbäggande intresset skall vara inriktat på att nå en stark specialisering av yrkena. Å andra sidan är en dylik utveckling emellertid för den konsumerande allmänheten i vissa fall föga önskvärd, ty därigenom att ett antal olika hantverkare måste anlitas för ett och samma arbete, blir givetvis arbetet fördyrat. Visserligen finnes i norska hantverkslagen, såsom nämnt, en föreskrift, att hantverkare har rätt att gripa över även i andra hantverk, så snart det gäller färdigställande av ett »helt haandverksarbeide», men klart är också, att denna bestämmelse icke kan vinna tillämpning i en hel del fall, bl. a. just på det område, från vilket klagomål i berörda hänseende ivrigast förnummits, nämligen vid reparationsarbeten o. d. inom byggnadsbranschen. Vid förenämnda besök i Norge framhölls som ett exempel, att en husägare, som ville ha en ugn omsatt, kunde få vända sig till en snickare för borttagande av lister och brädfodring, till en kakelugnsmakare för själva omsättningen, till en plåtslagare för nödig plåtbeklädnad och slutligen till en målare för borttagande av spåren efter reparationsarbetet, allt såvida han ej föredrog att vända sig till en frihantverkare, som kunde ensam utföra hela arbetet.

En svårighet, som i detta sammanhang måste beaktas, gäller de juridiska personernas ställning. Liksom när det gäller bokföringskravet måste det nämligen även i förevarande hänseende tillses, att icke denna företagsform väljes för att kringgå kravet på yrkeskompetens. I Norge har man därvid genom särskilda restriktiva be-

stämmer sökt förekomma en sammankoppling av ett flertal hantverksyrken till stordrift. Hantverkslagen föreskriver sålunda, att ett bolag kan förvärva hantverksbrev endast på villkor, att en delägare i bolaget, som är medlem av styrelsen och har den fackmässiga ledningen av arbetet, har hantverksbrev i yrket, och bolaget har ej rätt att driva annat hantverk än det, som är nämnt i hantverksbrevet. Yrkeskunskap hos annan än styrelseledamot t. ex. hos särskilt anställd person räcker således ej. Även om man icke hos oss skulle genomföra så restriktiva bestämmelser, lär det dock icke vara möjligt att förekomma, att icke för vissa grenar av näringslivet till följd av det nära samarbetet mellan hantverk och industri, kravet på formell yrkeskompetens skulle komma att kännas som en besvärande tvångströja. Man skulle vid upptagande av nya produktionsgrenar eller omläggning av driftsmetoder o. s. v. från ledningens sida städe få ha uppmärksamheten riktad på huruvida icke möjligen något visst led i produktionsförloppet kan komma att tangeras det ena eller andra hantverksområdet och påkalla, att en förman med kompetensbevis såsom hantverkare skulle få lov att knytas till företaget. De kompetenskonflikter, som enligt vad förut är berört, kunna befaras bli en följd av den äsyftade hantverkslagstiftningen komme helt naturligt också att ur förevarande synpunkt bereda olägenheter för industrien.

Av det anförda torde klart framgå, vilka betydande svårigheter, som äro förenade med genomförande av legala krav på yrkeskompetens. Det är alldeles uppenbart, att *övervakningen* av en dylik lagstiftnings efterlevnad ej är lätt att ordna. En lagstiftning, som med en mångfald restriktioner griper in i stora befolkningslagers dagliga verksamhet, kommer helt naturligt att leda till en mångfald lagöverträdelser. Då kontrollen av naturliga skäl icke kan bli synnerligen effektiv, kommer sannolikt endast en del enstaka fall att bli föremål för beivran. Det säger sig självt, att lagen kan komma att utnyttjas i rent trakasseringsssyfte, och i allt fall kan en sådan uppfattning lätt nog vinna insteg hos allmänheten. Här är också att beakta en viktig skillnad i åklagaremaktens ställning i Norge och hos oss. Genom en särskild föreskrift i norska strafflagen äger nämligen åklagarmyndigheten en diskretionär prövningsrätt i frågan, huruvida åtal skall anställas eller ej. Någon motsvarande befogenhet tillkommer ej de svenska åklagarna och lär ej heller för det specialområde, varom här är fråga, böra tilläggas dem.

Kollegium har vid det förnyade övervägande, som ägnats frågan, huruvida legala kompetenskrav böra uppställas för rätten att idka hantverk, icke kunnat undgå att hysa allvarliga betänkligheter mot en dylik ordning. Att genomföra det ifrågavarande kravet med den stränghet, som från hantverkshåll torde önskas, lär — om ej andra berättigade intressen skola trädas för när — icke vara görligt. Om åter kompetenskravet begränsas dels lokalt till städer och möjligen stadslignande samhällen, dels ock till hantverkare, som i rörelsen sysselsätta andra än make och barn, synes den principiella utgångspunkten för hantverkarnas krav — att endast den, vars kompetens i viss ordning konstaterats skulle ha rätt att utöva ett hantverk — vara så modifierad, att ur hantverkssynpunkt så avsevärda fördelar knappast torde vara förenade med systemet, att de skulle uppväga de ofrånkomliga olägenheter, som därmed äro förenade. Tanken att ifrågavarande system skulle kunna föra hantverket över de svårigheter, med vilka det f. n. otvivelaktigt har att kämpa, synes kollegium bottna i en övertro på lagstiftningens förmåga att råda bot på de ekonomiska verkningarna av förändringar i produktionsbetingelserna. De rubbningar, som bliva en följd av dylika förändringar, kunna enligt kollegii mening säkrast övervinnas genom att de näringsgrenar, som drabbas av dylika rubbningar, av egen kraft anpassa sig efter det nya läget.

Det av kollegium i principutlåtandet framförda förslaget med »mästarbrev», som

i det remitterade utkastet närmare utformats, synes kollegium äga bestämda företräden framför systemet med legala kompetenskrav för hantverkare. Kollegium vill under åberopande av det anförda hemställa, att det av hantverksorganisationen framförda önskemålet om legala kompetenskrav för rätten att idka hantverk icke måtte vinna statsmakternas bifall.

I det utlåtande, som avgivits av Sveriges köpmannaförbund samt i utlåtandena från Gotlands handelskammare, Smålands och Blekinge handelskammare, handelskammaren för Örebro och Västmanlands län, handelskammaren i Karlstad, Västernorrlands och Jämtlands läns handelskammare samt Norrbottens och Västerbottens läns handelskammare ävensom i utlåtanden från vissa länsstyrelser, magistrater och stadsstyrelser har yrkats, att viss tids praktik borde stadgas för rätt att öppna handelsrörelse. Västernorrlands och Jämtlands läns handelskammare har ansett tillfyllest, därest dylikt kompetenskrav fylldes av ett anställt biträde.

På de skäl kollegium i principutlåtandet anført emot detta redan tidigare framställda yrkande samt under åberopande i tillämpliga delar av de synpunkter emot ett dylikt legalt kompetenskrav, som ovan framförts i fråga om motsvarande yrkande från hantverkarhåll, vill kollegium för sin del avstyrka, att föreskrifter i sådant hänseende upptagas i den nya näringslagen.

8 §.

Uttrycket »ort» i 8 § första stycket torde, såsom länsstyrelsen i Kristianstad påyrkat, böra utbytas mot »kommun». Härigenom vinnes också överensstämmelse med uttryckssättet i 17 och 18 §§ i firmalagen.

På grund av anmärkning från magistraten i Laholm har länsstyrelsen i Hallands län erinrat om, att på vissa håll i badortssambällen förekomme butiker, som allenast hållas öppna under badsäsongen. Det synes kollegium knappast vara tveksamt, att dylika butiker skola anses utgöra en »stadigvarande handelsrörelse».

Orden »för egens eller annans räkning» torde såsom överflödiga kunna utgå.

I andra stycket av 8 § hava angivits vissa varor, som få avyttras vid tillfällighetsförsäljningar, bland annat varor, som tillhöra konkurs- eller dödsbo eller av sökanden därifrån förvärvats. Magistraten i Halmstad har framhållit, att även andra fall än de i paragrafen angivna kunde förekomma, där en tillfällighetsförsäljning borde vara medgiven, t. ex. där en leverans tillbakavisats eller där ett fartyg nödgats avbryta sin resa och godset av den anledningen upplagts för försäljning. Även Stockholms handelskammare har betonat svårigheten att uttömmande angiva alla de fall, i vilka behov av tillfällighetsförsäljningar kan föreligga samt ifrågasatt, om det ej vore enklast att icke alls införa några begränsningar med avseende å de varor, som kunde bliva föremål för dylik försäljning. Länsstyrelsen i Kristianstad har likaledes ifrågasatt, om ej uppräknningen i 8 § kunde helt utgå. Gotlands handelskammare har ansett, att tillstånd till försäljning enligt 8 § bör få beviljas endast för vederbörandes egen räkning och ej för yrkesmässiga återförsäljare. Smålands och Blekinge handelskammare har framhållit omöjligheten att kontrollera, att ej den, som förvärvat ett varuparti från ett konkurs- eller dödsbo, däri inblandar varor, som ej förvärvats sålunda.

Från några håll (bl. a. av länsstyrelserna i Visby, Malmö, Göteborg och Umeå samt av Smålands och Blekinge handelskammare och av handelskamrarna i Karlstad och Gävle) har framhållits, att uttrycket »för hastig försämning utsatta varor» vore att föredraga framför det i utkastet använda »för hastig värdeminskning utsatta varor».

De i 8 § i utkastet föreslagna föreskrifterna om de s. k. *tillfällighetsförsäljningar* (realisationer) innebära i vissa hänseenden ej oväsentliga skärpningar i jämförelse med gällande lag. Beträffande omfattningen av dessa försäljningar har kollegium från handelsdepartementet, som låtit verkställa en utredning härom, inhämtat, att under år 1928 till vederbörande myndigheter inkommo 26 ansökningar om verkställande av realisationer enligt § 9 mom. 3 i näringsfrihetsförordningen. Av dessa ansökningar blevo 22 beviljade. Motsvarande siffror voro under 1929: 27, resp. 22 och under 1930 intill den 1 oktober: 20, resp. 17.

I sitt principutlåtande framhöll kollegium, att en begränsning av realisationerna i här ifrågasatt bemärkelse otvivelaktigt skulle vara ägnad att befördra en sund utveckling inom handeln. Kollegium föreslog i sådant syfte, att tillstånd till tillfällighetsförsäljningar borde kunna bifallas endast då fråga vore om försäljning av konkursvarulager, dödsbo, skadade varor eller varor, som äro utsatta för hastig förskämning. Utkastet ansluter sig i stort sett till kollegii uttalande.

Vid det förnyade övervägande, som kollegium på grundvad av de avgivna utlåtandena ägnat föreliggande spörsmål, har kollegium ej kunnat undgå att finna, att den begränsning i möjligheten att bevilja tillstånd till tillfällighetsförsäljningar, som sålunda skulle komma att gälla, i en del fall kan leda till vissa olägenheter. Såsom från flera håll påpekats, kunna nämligen fall tänkas uppkomma, där en tillfällighetsförsäljning är nära nog ofrånkomlig (t. ex. där fartygslast av någon anledning lossats i annan hamn än destinationsorten eller där ett varuparti blivt av köparen avvisat) men där länsstyrelsen genom den föreslagna begränsningen skulle vara lagligen förhindrad att bevilja tillståndet. Att komplettera uppräknigen med alla de fall, som härvid kunna tänkas uppstå, torde vara praktiskt taget omöjligt. En tänkbar utväg vore om uttrycket »tillfälligtvis avyttra lager av handelsvaror» i första stycket av 8 § kunde närmare utformas så, att därav klart framgår, att stadgandet endast åsyftar de fall, då en handlande sänder varor till annan ort i syfte att där låta tillfälligtvis försälja dem. I så fall skulle de fall av tillfällighetsförsäljningar, som ovan berörts, komma att falla utanför stadgandets räckvidd.

I *tredje* stycket torde efter ordet »skall» tillfogas orden »där så lämpligen ske kan». I brådskande fall kan nämligen hända, att hinder möter för handelskammarens hörande. Länsstyrelsen i Mariestad har föreslagit, att i stället för vederbörande handelskammare kommunal- eller polismyndighet i orten borde höras. Detta förslag finner kollegium ej böra bifallas.

Länsstyrelsen i Göteborg har ifrågasatt, huruvida ej den i *fjärde* stycket omfördälda försäljningsavgiften borde i förväg av sökanden deponeras. Kollegium har ej någon erinran emot, att bestämmelse härom intages i lagtexten.

Länsstyrelsen i Västerbottens län har framhållit, att det vore tveksamt, huruvida med uttrycket »kommunerna» avsåges även municipalsamhälle, i vilket försäljning äger rum. Kollegium finner skäligt, att vid försäljning i dylikt samhälle försäljningsavgiften tillfaller samhällets kassa. Möjligen torde ett förtydligande härutinnan erfordras i lagtexten.

9 §.

Flera länsstyrelser hava ansett, att utkastets bestämmelser om kringföringshandeln i alltför hög grad komma att beröva länsstyrelserna deras nuvarande diskretionära prövningsrätt. Sålunda framhåller länsstyrelsen i Stockholms län, att denna prövningsrätt enligt gällande bestämmelser borde bibehållas; alternativt ifrågasättes särskilda föreskrifter för den modernare formen av ambulerande försäljning. Länsstyrelsen i Linköping framhåller, att länsstyrelsen med förslagets föreskrifter ej kunde fullfölja sin nuvarande strävan att avveckla gårdfarihandeln. Även länsstyrelserna i Jönköping, Kalmar, Karlstad och Umeå anse, att länsstyrelsen

bör bibehållas vid sin nuvarande diskretionära prövningsrätt. Länsstyrelsen i Karlskrona anser tillstånd böra kunna förvägras, även om gårdfarihandeln med ifrågasatta varor på grund av ortsförhållandena kan anses vara för allmänheten *obehövilig*. Liknande synpunkter framhållas ock av länsstyrelserna i Malmö och Örebro. Länsstyrelsen i Mariestad avstyrker bestämt de föreslagna stadgandena om kringföringshandel, då det vore olämpligt att »återuppliva ett på avskrivning ställt institut». Länsstyrelsen i Falun anser bestämmelserna i 9 och 11 §§ icke täcka något verkligt behov utan vara att anse som en konservering av förr i tiden måhända gagneliga former av handel, som för närvarande med den utveckling kommunikationsväsendet erhållit samt den utbredning och specialisering butikshandeln ernått, knappast hade något berättigande.

Även från vissa handelskammrar hava framkommit krav på strängare föreskrifter. Sålunda önskar Skånes handelskammare, att uttrycket »eller kan verksamheten på annan grund väntas medföra olägenhet för allmänheten» utbytes mot »eller befinnes verksamheten icke erforderlig eller eljest icke lämplig». Handelskammaren i Karlstad har funnit, att i lagtexten borde utsägas, att ansökan om kringföringshandel skall av länsstyrelsen avslås, i fall den finnes för allmänheten *obehövilig*. Handelskammaren i Luleå framför liknande synpunkter. Handelskammaren i Gävle yrkar, att den äldre formen av kringföringshandel (»gårdfarihandeln») ställes på avskrivning, så att nya rättigheter icke beviljas, samt att frågan om reglering av den moderna formen av kringföringshandel göres till föremål för förnyad utredning.

Kollegium har ej kunnat finna de uttalade farhågorna, att länsstyrelsernas fria prövningsrätt i fråga om beviljande av tillstånd till kringföringshandel skulle i utkastet hava blivit alltför kringskuren, vara befogade. Visserligen äro i paragrafens tredje stycke vissa fall angivna, då ansökan *skall avslås*, nämligen i fall, då anledning finnes att antaga, att kringföringshandeln skulle komma att utgöra förevändning för tiggeri eller lösdriveri eller i fall då sökanden eljest icke är lämpad att utöva dylik verksamhet eller denna på annan grund kan väntas medföra olägenhet för allmänheten. Emellertid är därmed ej sagt, att ansökningen i alla andra fall *skall beviljas*. Tvärtom inrymmer femte stycket i paragrafen en vidsträckt diskretionär prövningsrätt åt länsstyrelsen. Där hänvisas nämligen länsstyrelsen att vid ärendets avgörande pröva alla »förekommande omständigheter». Emellertid förutser kollegium, att en dylik allmän föreskrift kan komma att av olika länsstyrelser tillämpas på mycket skiljaktigt sätt. För vinnande av önskvärd enhetlighet torde det måhända vara lämpligt, att Kungl. Maj:t i cirkulär till länsstyrelserna fastställer vissa närmare direktiv för prövningen.

Enligt *andra* stycket skall sökanden styrka, att han erlagt »honom påförda utskylder, som under föregående och löpande kalenderår förfallit till betalning». Det kan ifrågasättas, om det ej vore lämpligare att fixera den avsedda tidrymden till två år före ansökans ingivande. Eljest komma vissa ojämnheter att göra sig gällande. Den, som gör ansökan i början av januari månad, behöver blott visa, att han betalt de under *ett* kalenderår förfallna skatterna, medan den, som gör ansökan vid årets slut, måste styrka, att han betalt *två* års förfallna skatter.

Mot den i *fjärde* stycket — i anslutning till kollegii principutlåtande — gjorda uppräknigen av vissa absoluta diskvalifikationsgrunder för försäljare har från flera håll framställts anmärkningar. Magistraten i Norrköping har funnit bestämmelsen från social och humanitär synpunkt mindre lämplig. En liknande inställning har magistraten i Örebro, som framhåller, att det visserligen vore lofvärt att i konsumenternas intresse söka göra kringföringshandeln så välorganiserad som möjligt, men att man enligt magistratens mening även borde taga hänsyn till den sociala sidan av saken, särskilt om ett dylikt hänsynstagande kunde, såsom i detta

fall åtminstone i någon mån, nedbringa det allmännas fattigvårdskostnader. Föreskriften, att vederbörande skall i viss utsträckning ha fullgjort sin skattskyldighet, skulle enligt magistratens förmenande från dylik handel utesluta t. ex. en arbetslös person, vilken försökte att genom avyttring av varor skaffa sig en viss inkomst. Bestämmelsen att försäljaren skall uppvisa läkarintyg om frihet från smittsam sjukdom vore onödig och innebure en orättvisa, då något liknande icke funnes stadgat för andra yrkesgrupper, vilka på grund av sin verksamhet kunde tänkas utgöra en lika stor smittfara för allmänheten. Magistraten i Göteborg har framhållit, att det ej kunde anses nödigt eller lämpligt, att en person, som erhållit villkorlig straffdom eller blivit villkorligt frigiven, icke skall under prövotiden få godtagas såsom försäljare. Även från andra håll, bl. a. länsstyrelsen i Linköping och föreningen Skyddsvärnet, har framhållits olämpligheten av en närmare specificering av diskvalifikationsgrunderna.

Kollegium har visserligen i sitt principutlåtande föreslagit den i utkastet intagna uppräkningsgrunderna av vissa absoluta diskvalifikationsgrunder. Emellertid vill kollegium med hänsyn till vad i vissa utlåtanden anförts numera förorda, att denna uppräkningsgrunderna utgår. Såsom länsstyrelsen i Luleå framhållit, torde nämligen en dylik specificering vara onödig. Vad särskilt angår sådan sökande, som dömts till påföljd enligt strafflagen 2 kap. 19 §, vill kollegium erinra om, att de sakkunniga, som den 30 september 1915 avgåvo förslag till borttagande ur lagstiftningen av straffpåföljden förlust av medborgerligt förtroende, i sitt betänkande framhöllo, att för framtiden borde iakttagas den största återhållsamhet i fråga om sådana föreskrifter utanför strafflagen, vari rättsförluster bleve förbundna med bistraff av ifrågavarande natur. Vid ärendets framläggande för riksdagen (prop. 1918, nr 63, sid. 68) anslöt sig vederbörande departementschef till de sakkunnigas uttalande i denna del.

Kollegium får således hemställa, att föreskriften i fråga begränsas så, att såsom försäljare icke må godtagas den, som icke kan anses lämplig härtill.

Från flera håll, bl. a. av länsstyrelserna i Nyköping och Linköping, har påyrkats, att även försäljaren borde vid sin ansökan föga intyg, att han gjort sig känd för redbarhet och ordentlighet. Kollegium vill tillstyrka en bestämmelse härom. Att såsom länsstyrelsen i Göteborg föreslagit, intyg om betald skatt skulle krävas även av försäljarna, synes kollegium leda till väl stora vidlyftigheter i prövningen.

Att döma av avfattningen av femte stycket synes vara avsett, att för varje företag, som idkar kringföringshandel, skulle utfärdas ett tillståndsbevis och att i detta borde intagas även försäljarnas namn och fotografi. Enligt 12 § skall emellertid var och en av de olika försäljarna föra med sig tillståndsbeviset i huvudskrift eller bestyrkt avskrift. Saken synes kunna ordnas mest praktiskt så, att dels för varje försäljare utfärdas ett kort med fotografi, utvisande att han har godkänts såsom försäljare, dels företagaren, d. v. s. den, som driver själva kringföringshandeln, erhåller ett särskilt tillståndsbevis härtill, i vilket bevis emellertid försäljarnas namn och fotografi ej behöva upptagas. Skulle försäljningen vara avsedd att äga rum i flera län, bör medgivande härtill kunna lämnas genom påstämpling på tillståndsbeviset, resp. på försäljarnas kort.

Formulär till tillståndsbevis och kort bör lämpligen fastställas av Kungl. Maj:t.

Skulle, såsom kollegium under 8 § hemställt, uttrycket »ort» utbytas mot »kommun», torde motsvarande ändring böra ske jämväl i första stycket av denna paragraf.

Överståthållarämbetet har vid denna paragraf anmärkt, att någon motsvarighet till länskungörelserna ej funnes för Stockholms del, utan att ämbetets kungörelser infördes i tidningen »Stockholms Dagblad». Vid paragrafens avfattning torde hänsyn böra tagas till nämnda förhållande.

10 §.

Om i 9 § de där för försäljare angivna absoluta diskvalifikationsgrunderna bibehållas, torde i denna paragraf böra stadgas obligatorisk återkallelse av tillstånd i händelse dylik diskvalifikationsgrund inträder.

11 §.

Såsom bland andra länsstyrelsen i Karlskrona anmärkt, föreligger en viss motsättning mellan första och andra styckena i 11 §. Första stycket utgår ifrån att endast *anmälan* sker utan någon prövningsrätt för länsstyrelsen (jfr också 12 §), medan andra stycket förutsätter att försäljarnas lämplighet *prövas*. Ett förtydligande synes här böra ske. Sålunda torde böra stadgas, att tillstånd bör sökas jämväl till försäljning, varom här är fråga, men att dylikt tillstånd ej må vägras med mindre försäljningsverksamheten uppenbarligen är avsedd att möjliggöra utövande av betteri eller lösdriveri.

I likhet med länsstyrelsen i Jämtlands län anser kollegium uttrycket polismyndighet i första och tredje styckena böra närmare preciseras. Uppgiften i fråga torde lämpligen kunna läggas på stadsfiskalen.

Vad kollegium under 9 § anfört angående utfärdande av tillståndsbevis och legitimationskort för försäljare torde i tillämpliga delar beaktas jämväl vid avfattning av förevarande paragraf.

Länsstyrelserna i Stockholms län, i Malmö och i Göteborg hava hemställt, att föreskriften i tredje stycket utsträcker att gälla även municipalsamhällen och köpingar. Länsstyrelserna i Gävle, Umeå och Luleå anse, att stadgandet bör avse »stad eller annat samhälle, där ordningsstadgan för rikets städer är gällande». Samma förslag har även framkommit från flera handelskamrar.

Länsstyrelsen i Visby har ansett tredje stycket i 11 § kunna utgå, då föreskriften att såsom försäljare icke finge »godtagas» den, som uppenbarligen vore därtill olämplig, syntes innebära tillräcklig garanti mot olämplig s. k. »dörrknackarehandel». En motsatt uppfattning företräder länsstyrelsen i Örebro, som önskar att bestämmelsen omarbetas, så att en verklig begränsning och reglering av förevarande handel kan åstadkommas. Magistraten i Örebro däremot anser paragrafens tredje stycke giva en alltför stor maktbefogenhet åt polismyndigheten, särskilt som några garantier för att enhetliga principer komme att tillämpas å olika platser icke förefunnas. Även Smålands och Blekinge handelskammare har ansett, att polismyndigheten icke borde erhålla befogenhet att meddela tillstånd till kringföring av varor inomhus.

Kollegium kan visserligen ej fränkänna de senast berörda synpunkterna ett visst berättigande. Att i den omfattning, som här är i fråga, tillägga polismyndigheten befogenhet att bestämma över vissa medborgargrupperns försörjningsmöjligheter kan vara ägnat att väcka betänkligheter. Å andra sidan kan emellertid kollegium ej undgå att skänka beaktande även åt de önskemål om ett stävande av den s. k. »dörrknackarehandeln», som genom förevarande stadgande skulle tillgodoses. Under förutsättning att »polismyndighetens» beslut i ärendet kan besvärsvägen göras till föremål för högre myndighets prövning — varom måhända ett uttryckligt stadgande torde böra intagas i lagen — vill kollegium emellertid ej motsätta sig den föreslagna anordningen. För konsekvensens skull torde dock föreskriften böra utvidgas att gälla även sådana samhällen på landsbygden, där ordningsstadgan för stad är gällande. Därigenom torde de önskemål om skärpta bestämmelser, som framförts av polismästaren i Stockholm, i huvudsak bliva tillgodosedda. Att däremot gå så långt som handelskammaren i Örebro önskat, eller att föreskriften skulle utsträckas att gälla generellt även landsbygden, kan kollegium ej förorda.

12 §.

Bevis om tillstånd enligt tredje stycket i 11 § bör också medföras av försäljaren.

13 och 14 §§.

Enligt 14 § kan utan anmälan eller tillstånd till salu kringföras bland annat »inhemska jordbruks-, ladugårds-, trädgårds- och liknande produkter». I 13 § förbjudes emellertid allt saluförande vid kringföringshandel av »växtplanter och frö», vilka varor, så vitt de äro av svenskt ursprung, torde få anses ingå i den i 14 § angivna fria varugruppen. Överensstämmelse mellan de båda lagrummen torde kunna åstadkommas därigenom, att uttryckligt undantag i 14 § sker i fråga om de i 13 § angivna varuslagen.

Länsstyrelsen i Blekinge län har framhållit önskvärdheten av att livsförnödenheter i allmänhet borde kunna, liksom enligt gällande lag är fallet, få fritt kringföras. Samma uppfattning har magistraten i Lund, som dock anser, att bestämmelsen bör begränsas till »inhemska eller här i landet beredda livsförnödenheter». Länsstyrelsen i Östersund framhåller, att det på landsbygden ofta förekomme, att tillverkade matvaror (t. ex. charkuterivaror) kringfördes. Även beträffande dessa borde enligt länsstyrelsens mening det i förevarande paragraf avsedda undantaget gälla.

Stockholms handelskammare har påpekat, att utminuterung av alkoholfria drycker i mycket stor utsträckning skedde på sådant sätt, att hos fabrikanterna anställda utkörare kringförde dryckerna till avsalu. Av bagerierna bedreves likaledes kringföringshandel med bröd genom anställda utkörare. Emellertid kunde enligt handelskammarens mening vägande skäl även anföras emot att lämna all kringföringshandel med livsförnödenheter oreglerad. Handelskammaren föreslår, att sådan handel med bröd och med alkoholfria drycker, som avses i förordningen den 8 maj 1925, skall vara fullt fri för fabrikanter och fasta handlande. Handelskammaren i Gävle har ansett, att förutom bröd även slakterivaror i allmänhet borde få fritt saluföras.

Kollegium vill understödja det från flera håll framkomna yrkandet, att nuvarande lagbestämmelser därom, att »livsförnödenheter» må kunna fritt kringföras till avsalu bibehållas. Skulle ur hälsovårdssynpunkt särskilda bestämmelser befinnas erforderliga i fråga om kringföringshandel med dylika varor, lärer föreskrift här om böra meddelas i hälsovårdslagstiftningen. Därigenom löses också en fråga, som med den i utkastet föreslagna avfattningen kan synas tvelaktig, nämligen huruvida den nu förekommande kringföringen på tåg samt å teatrar och biograflokaler av choklad o. d. skulle vara tillåtlig utan särskilt tillstånd.

Förutom tidningar, tidskrifter och böcker torde även andra alster av boktryckarkonst (t. ex. vykort och kartor) böra hänföras till den fria varugruppen.

16 §.

Länsstyrelserna i Stockholms län samt i Göteborg ävensom handelskammaren i Karlstad m. fl. ha yrkat, att beslag skulle av polismyndighet få verkställas å varor, som kringföras vid olovlig kringföringshandel. Oaktat kommerskollegium i sitt principutlåtande (s. 22) uttalat sig för en sådan rätt, finner dock collegium de i motiveringen till remissförslaget anförda skälen emot en sådan beslagsrätt — nämligen att den i många fall kan tänkas verka onödigt hårt för vederbörande — övertygande och vill för sin del ej giva sitt förord åt berörda yrkande.

Kollegium har ej någon erinran mot att bötesmaximum sänkes från av collegium föreslagna 5 000 kronor till, såsom i utkastet ifrågasatts, 1 000 kronor.

Övergångsbestämmelser.

Såsom länsstyrelsen i Göteborg påpekat torde gällande näringsfrihetsförordning ej böra upphävas i den del den gäller utlännings rätt att idka rörelse inom riket.

I övergångsbestämmelserna torde böra intagas jämväl föreskrift om att där i lag eller särskild författning förekommer hänvisning till lagrum, som ersatts genom bestämmelse i nya lagen, denna i stället skall tillämpas. Eljest läres ändring krävas i åtskilliga författningar, där hänvisning förekommer till gällande näringsfrihetsförordning.

Slutligen torde böra tagas under övervägande, huruvida ej de i vissa författningar begagnade, från nuvarande näringsfrihetsförordning hämtade termerna »gård-farihandel» och »realisation» böra utbytas mot uttryck, som ansluta sig till den nya lagstiftningen (»kringföringshandel» och »tillfällighetsförsäljning»). Se t. ex. § 22 mom. 1 i förordningen den 18 oktober 1912 angående kontroll å guld- och silverarbeten.

UTKAST MED FÖRSLAG TILL ÄNDRINGAR I LAGEN DEN 13 JULI 1887
ANGÅENDE HANDELSREGISTER, FIRMA OCH PROKURA.

Kollegium vill ifrågasätta, om det ej vore lämpligt, att firmalagen och näringslagen sammanfördes till en lag. Den förra lagen har visserligen framgått ur ett skandinaviskt samarbete på handelsrättens område och motsvaras av speciella lagar i Danmark och Norge, men hinder torde ur denna synpunkt knappast behöva möta mot att på ett med hänsyn till vår lagstiftning ändamålsenligt sätt inordna lagbestämmelserna i vår näringslagstiftning. I varje fall torde en redaktionell överarbetning av firmalagen böra vidtagas i samband med de nu ifrågasatta ändringarna.

3 §.

Uttrycket »innan klockan tolv å sextionde dagen från beslutets dag» torde med hänsyn till föreskrifterna i lagen den 30 maj 1930 om beräkning av lagstadgad tid (se prop. 1930, nr 216, sid. 18) böra ersättas med orden »inom två månader från beslutets dag» (jfr instruktion för generalpoststyrelsen 1930, nr 189, § 46).

4 §.

I förslaget har kungörelse i ortstidningen slopats med den motivering, att en för hela länet lämplig lokaltidning i allmänhet ej finnes. Emellertid har från skilda håll, bland andra av länsstyrelserna i Uppsala, Linköping och Karlskrona samt handelskamrarna i Norrköping och Visby, yrkats, att ortstidningen eller en tidning i länsresidensstaden måtte bibehållas såsom annonsorgan för kungörelse av här ifrågavarande slag. Kollegium finner visserligen, att skäl kunna anföras för att bibehålla annonsering i ortspressen. Någon större roll torde dock dylik annonsering ej spela. Lämpligare torde vara, att de lokala tidningsorgan för näringslivet, som finnas, bereda sina läsare tillfälle att få kännedom om nyinregistrerade firmor m. m.

Ur gällande lag har upptagits föreskriften, att kungörelsen skall ske »i allmänna tidningarna». Med den begränsade spridning Post- och inrikes tidningar numera har, är ett kungörande där, vilket sker i en bilaga till tidningen, synnerligen ineffektivt. Betydelsen ligger väl närmast i de register, som upprättas över kungörelserna. Det förefaller vidare opraktiskt, att kungörelserna intagas in ex-

tenso i stället för att uppgifterna publiceras i tabellform. Kungörelsekostnaderna äro en belastning av näringslivet, som i det individuella fallet måhända ej kännas så särskilt betungande, men där dock en utgift förorsakas, som ej tillför näringslivet någon egentlig valuta. Kollegium har därför haft under övervägande, om det ur synpunkten av näringslivets intressen vore lämpligare, om uppgifterna i fråga intoges såsom bilaga till en tidskrift, som står näringslivet nära. Emellertid torde ett avgörande härvidlag, som möjligen kräver underhandlingar med Svenska akademien såsom privilegieinnehavare, ej medhinnas före den tid, då näringslagen kan förväntas bli föremål för statsmakternas beslut. Det synes under sådana omständigheter kollegium lämpligt, om möjlighet hålles öppen för Kungl. Maj:t att framdeles besluta angående annonsering. Kollegium vill därför föreslå, att uttrycket »i allmänna tidningarna» i paragrafens första stycke utbytes mot »på sätt Kungl. Maj:t finner gott föreskriva». I så fall torde i 7 § böra vidtagas den jämkning, att det, som i enlighet med lagen blivit infört i handelsregistret samt i stadgad ordning kungjort, skall anses hava kommit till tredje mans kändedom.

16 §.

I överensstämmelse med kollegii principutlåtande har i utkastet länen gjorts till registreringsdistrikt. Häremot har erinran framställts särskilt från magistrater och stadsstyrelser, som ansett, att ändringen komme att bliva till olägenhet för befolkningen i de städer, som icke vore länsresidensstäder. Vid firmaanmälan, erhållande av registreringsbevis och dylikt bleve vederbörande nödsakade att hänvända sig till länsstyrelsen, medan man för närvarande kunde uppsöka myndigheten i staden. Magistraterna i Ystad, Lysekil och Luleå ha uttryckligen tillstyrkt förslaget, medan magistraterna i Kalmar, Halmstad, Göteborg och Falun ställt sig tveksamma. Magistraten i Norrköping ifrågasätter, om ej goda skäl funnes för bibehållande av registreringen hos vederbörande magistrat, åtminstone beträffande större städer, där länsstyrelse ej har sitt säte. Till samma linje ansluter sig även magistraten i Malmö. Av länsstyrelserna hava sex, nämligen de i Nyköping, Linköping, Kalmar, Vänersborg, Mariestad och Gävle, ställt sig avvisande och två, länsstyrelserna i Karlskrona och Örebro, tveksamma. Handelskammarna ha tillstyrkt förslaget eller lämnat det utan erinran, med undantag för handelskammaren i Gävle, som ställt sig tveksam. Smålands och Blekinge handelskammare har ansett, att Göteborgs stad bör bilda eget registreringsdistrikt. Sveriges köpmannaförbund har tillstyrkt förslaget.

För egen del vill kollegium vidhålla förslaget, att länen göras till registreringsdistrikt. Att invändningar mot en sådan ordning kommit från stadsmyndigheters sida må vara naturligt. Då man som skäl för avstyrkandet åberopat ortsbefolkningens intresse härvidlag, må erinras, att handelskammarna, som just representera de intressen, som härvid i första hand äro i fråga, så gott som enhälligt ställt sig bakom förslaget om vidgade distrikt. Att i den mån den nya ordningen vinner tillämpning några kännbara olägenheter för allmänheten kappast äro att befara, synes kollegium framgå därav, att några klagomål ej avhörts från de köpingar och stadsliknande samhällen, ofta med ett mycket utvecklat affärsliv, för vilka redan nu handelsregistret föres hos länsstyrelsen.

Frågan om beredande av ersättning för frångångna sportler till de magistrats-tjänstemän, som hittills handlagt ärenden angående handelsregister, är ett spörsmål, som kollegium givetvis saknar anledning att närmare gå in på.

Från flera håll har påpekats, att vissa firmanamn (t. ex. »stadshotellet», »Wienerkonditoriet» o. d.) borde kunna få registreras för olika orter inom samma registreringsdistrikt. Under erinran, att enahanda fråga kan uppstå även beträffan-

de registrering av firma, innehållande mera allmänt förekommande personnamn — varom påpekande gjorts bland andra av magistraten i Norrköping och stadsstyrelsen i Lidingö — vill kollegium tillstyrka, att registreringsmyndigheten får en viss diskretionär prövningsrätt vid avgörande av frågan, huruvida lika eller likartade firmanamn böra få registreras för skilda orter.

Beträffande registrering av *filial* hade kollegium i principutlåtandet (sid. 16) föreslagit registreringsplikt för alla filialer utan undantag. I utkastet har däremot intagits den ståndpunkten, att det bör stå varje näringsidkare öppet, att om han finner lämpligt, anmäla firma i de distrikt, där avdelningskontor inrättats.

I flera av de avgivna utlåtandena (bland andra av länsstyrelserna i Nyköping, Visby och Örebro) har emellertid påyrkats obligatorisk registrering av filialer. Kollegium anser alltfört obligatorisk registrering av filial, belägen i annan kommun än huvudkontoret, vara önskvärd. Då underlåten registrering av filial givetvis bör föranleda straffansvar, är nödvändigt, att själva begreppet filial närmare preciseras i lagen. Emellertid förutser kollegium, att det därvid möjligen kan komma att visa sig erbjuda så stora vanskligheter att strikt fixera filialbegreppet — speciellt i fråga om annan näringsverksamhet än handel — att det kan befinnas lämpligare att stanna vid utkastets linje med fakultativ registrering av filial. Någon större betydelse torde frågan ej äga bland annat av det skäl, att registreringsplikten i varje fall skulle komma att omfatta endast enskilda firmor och handelsbolag och icke sådana juridiska personer, som äro undantagna från registreringsplikt enligt handelsregisterförordningen, såsom aktiebolag, ekonomiska föreningar, rederier m. fl.

Beaktas bör att kollision kan uppstå mellan filialens firma och ett tidigare registrerat firmanamn. Länsstyrelsen i Malmö har med hänsyn till de svårigheter, som härvid möta, ifrågasatt om icke en lösning kunde vinnas på det sätt, att det stadgades skyldighet för näringsidkare, som öppnar avdelningskontor i annat registreringsdistrikt, att, därest hans firma företer likhet med annan i distriktet registrerad firma, vid begagnande av sin firma för avdelningskontoret foga ett tillägg, som tillfredsställande skiljer den ena firman från den andra. Kollegium finner detta uppslag värt beaktande och förordar ett stadgande av angivna innebörd.

31 §.

Beträffande prokurist föreslog kollegium i principutlåtandet, att samma kvalifikationsvillkor borde gälla för prokurist som för näringsföretagaren själv, dock att möjligen undantag borde göras i fråga om kravet, att vederbörande icke skulle vara i konkurs. Vidare borde enligt kollegii mening — till förebyggande av att föreskrifterna skulle kunna kringgås genom att prokurareregistrering underlåtes — obligatorisk registrering av generell prokura införas. I utkastet ha dessa önskemål icke beaktats. Beträffande kvalifikationskravet framhålles, att det vore onödigt att uttryckligen fordra bokföringskunskap även hos prokuristen. Därmed skulle behovet att göra registrering av generell prokura obligatorisk förfalla. Föreskriften om obligatorisk registrering kunde f. ö. med största lätthet kringgås genom något obetydligt förbehåll i prokurafullmakten. Önskan att förhindra obehörig näringsutövning av utlänning anses böra upptagas i samband med den del av näringslagen, som handlar om utlänningars rättigheter.

Endast i några få av de avgivna utlåtandena har förevarande spörsmål behandlats. Önskemålet att samma kompetensvillkor i princip bliva gällande för prokurist som för näringsidkaren själv framföres av magistraten i Falkenberg, Stockholms handelskammare samt Sveriges köpmannaförbund. Magistraten i Halmstad uttalar sin tillfredsställelse över att kvalifikationsvillkor för prokurist icke införts.

Länsstyrelsen i Visby och Sveriges köpmannaförbund biträda kravet, att generell prokura skall obligatoriskt registreras, varemot Stockholms handelskammare ställer sig avvisande härtill. Magistraten i Göteborg har ansett utkastet i förevarande del kunna lämnas utan anmärkning.

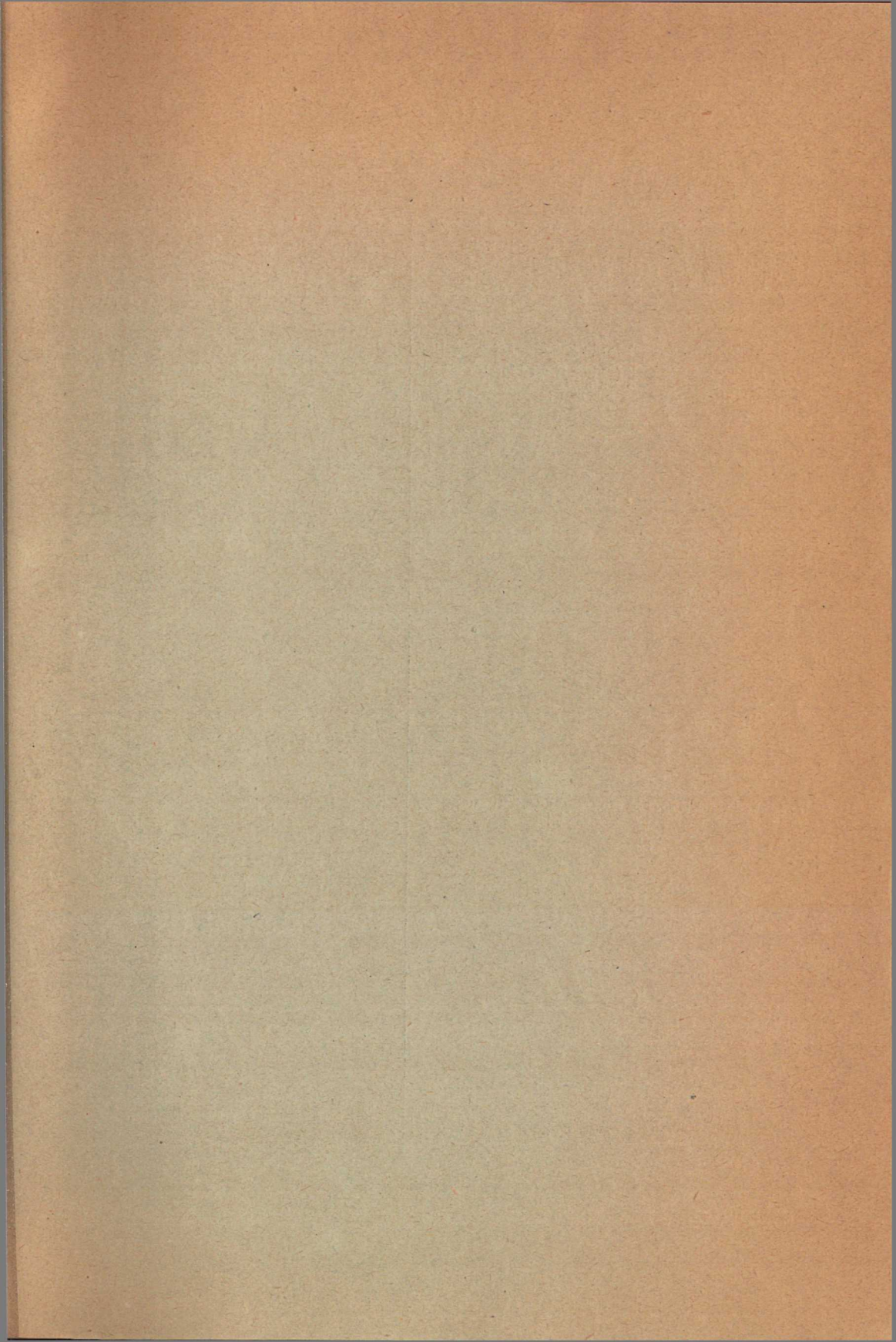
Skulle kravet på bokföringskunskap hos näringsidkaren komma att genomföras på sätt i utkastet är tänkt, nämligen så att näringsidkare städe själv skulle äga den erforderliga kompetensen, torde krav på dylik kompetens jämväl hos prokuristen dock ej behöva upptagas. Kollegium skulle finna önskvärt, om gällande förbud för utlänning att idka näring här i riket — vilket förbud man f. n. understundom söker kringgå genom att utlänningen anställles såsom prokurist i en rörelse, som realiter ehuru ej till namnet drives av honom — kunde göras effektivt genom obligatorisk registrering av generell prokura. Någon möjlighet härtill torde emellertid knappast förefinnas, på grund av att registreringsplikten lätt nog skulle kunna kringgåas genom någon inskränkning i prokuran. Kollegium vill därför ej motsätta sig utkastets linje, att registrering av prokura, liksom enligt gällande lag är fallet, blir beroende på näringsidkarens eget avgörande.

Övergångsbestämmelser.

Det av länsstyrelsen i Stockholms län uttalade önskemålet, att den enligt övergångsbestämmelsen i förslaget till firmalagen avsedda utrensningen av firmor, som icke äga bestånd, måtte ske innan registret överlämnas till länsstyrelsen finner kollegium böra vinna beaktande.

Kollegium hemställer, att de remitterade lagutkasten under beaktande av vad kollegium i det föregående anfört måtte läggas till grund för lagstiftning i ämnet.

I avgörandet av detta ärende hava deltagit — förutom generaldirektören Fryxell och kommerserådet Matz, föredragande — kommerserådet Sohlman.

Statens offentliga utredningar 1931

Systematisk förteckning

(Siffrorna inom klammer beteckna utredningarnas nummer i den kronologiska förteckningen.)

Allmän lagstiftning. Rättskipning. Fångvård.

Lagberedningens förslag ang. vissa internationella rättsförhållanden. 3. Förslag till konvention mellan Sverige, Danmark, Finland, Island och Norge om erkännande och verkställighet av domar, m. m. [9]

Statsförfattning. Allmän statsförvaltning.

1928 års lönekommitté. Betänkande med förslag till avlösningsreglemente för extra ordinarie och extra tjänstemän, tillhörande den civila statsförvaltningen m. m. [12]

Kommunalförvaltning.

Statens och kommunernas finansväsen.

Utlåtande ang. utförelsebevissystemets verkningar m. m. [5]

Politi.

Socialpolitik.

Betänkande med förslag ang. arbetslöshetens motverkande genom beredskapsarbeten. [3]

Hälso- och sjukvård.

Allmänt näringsväsen.

Utlåtande över utkast till näringslag. [13]

Fast egendom. Jordbruk med binärningar.

Jordbruksutredningens betänkanden. 4. Betänkande ang. åtgärder för fjäderfäskötsets främjande. [6]. 5. Statistisk översikt över det svenska jordbrukets utveckling och läge. [7]

Vattenväsen. Skogsbruk. Bergsbruk.

Betänkande med förslag till lag om vård av vissa skogar inom Västerbottens och Norrbottens läns lappmarker m. fl. områden. [10]
Utredning med förslag ang. premiering av välskötta mindre skogsbruk. [11]

Industri.

Ny värmeledning samt elektrisk belysningsanordning i Nationalmuseumbyggnaden i Stockholm. [8]

Handel och sjöfart.

Kommunikationsväsen.

Bank-, kredit- och penningväsen.

Försäkringsväsen.

Kyrkoväsen. Undervisningsväsen. Andlig odling i övrigt.

Sammandrag av yttranden över 1927 års prästlönerregleringssakkunnigas betänkande rörande nya grunder för lagstiftningen om prästerskapets avlöning och förvaltningen av den därtill anslagna egendomen. [1]
Utredning och förslag rörande läroböcker vid de allmänna läroverken och med dem jämförliga läroanstalter. [2]
Utredning och förslag av frågorna om ytterligare inskränkningar i den nuvarande folkskoleseminarieorganisationen samt om statens övertagande av de utav landstingen och vissa städer upprätthållna småskoleseminarierna m. m. [4]

Försvarsväsen.

Utrikes ärenden. Internationell rätt.